
L'ús social del català: punts forts i punts febles

La Secció d'Institut Serra de Noet, de Berga:
un cas concret sobre l'ús del català en un centre educatiu

Xavi Parcerissa i Pagador

Treball Final de Carrera de Filologia Catalana

Universitat Oberta de Catalunya

gener del 2013

**Tutora: Marina Solís i Obiols
Consultor: Pep Soler Carbonell**

Agraïments

A la Carme,
per haver-me motivat a començar i acabar aquesta aventura. Gràcies.

Als meus pares,
per haver-me insistit tant que m'esforcés més quan anava a l'institut. Si els hagués fet cas, aquesta aventura hagués acabat ja fa molts anys. Gràcies.

Al Roger,
que també ha iniciat una aventura a la UOC.
Molt sort, germà.

A tots els professors i a totes les professores que he tingut al llarg de la vida.
Gràcies.

***“En igualtat de condicions,
l'explicació més senzilla
tendeix a ser la verdadera”***

Guillem d'Occam (1280-1349)

“Si vis pacem, para bellum”

Vegeci (segle IV)

***“Cridem qui som i que tothom ho escolti.
I en acabat que cadascú es vesteixi
com bonament li plagui, i via fora!,
que tot està per fer i tot és possible”***

Miquel Martí i Pol (1929-2003)

ÍNDIX

1. Introducció	4
2. Marc teòric: estat de la qüestió	6
2.1. Anàlisi de l'entorn (situació externa)	6
2.1.1. Oportunitats	6
2.1.1.1. El model d'immersió lingüística	6
2.1.1.2. L'alt nivell de coneixement de la llengua catalana	8
2.1.1.3. Les iniciatives per a la integració de la població nouvinguda	9
2.1.2. Amenaces	9
2.1.2.1. El model bilingüe	9
2.1.2.2. L'ús social insuficient	10
2.1.2.3. El canvi de llengua	10
2.2. Anàlisi del sistema educatiu (característiques internes)	10
2.2.1. Fortaleses	10
2.2.1.1. El català: la llengua més utilitzada a l'aula	11
2.2.1.2. Els manuals escolars en català	11
2.2.1.3. La ràdio	11
2.2.2. Debilitats	11
2.2.2.1. El català: no tan utilitzat al pati	11
2.2.2.2. El consum de televisió i internet en castellà	12
2.2.2.3. La poca presència de cinema en català	12
3. Context social i demogràfic de l'estudi	12
3.1. La Secció d'Institut Serra de Noet, Berga	12
3.2. Situació geogràfica	13
3.3. Context demogràfic	13
4. Plantejament del tema de recerca	14
4.1. Pregunta principal	14
4.2. Hipòtesis plantejades	14
5. Metodologia: l'enquesta	16
5.1. A qui va adreçada?	16
5.2. Preguntes realitzades i resultats de l'enquesta en els gràfics circulars	16
6. Principals punts forts (o fortaleses) en la utilització del català	34
6.1. L'ús del català a dins de l'aula	34
6.2. El paper de la ràdio	36
7. Principals punts febles (o debilitats) en la utilització del català	37
7.1. Un exemple del lleure juvenil: la poca presència del català al cinema	37
7.2. El consum majoritari de televisió en castellà	38
7.3. La lenta consolidació del català a internet	40
7.4. La inferioritat en l'ús de català al pati en relació a l'aula	41
7.5. El desconeixement de les lleis que fomenten l'ús del català	42
8. Una amenaça que cal tenir en compte: el canvi de llengua o submissió lingüística	43
8.1. Causes que el provoquen	44
8.1.1. La inèrcia històrica	44
8.1.2. Ser educat	44
8.2. Iniciatives adreçades a solucionar aquesta amenaça	45
9. Revisió de les hipòtesis a partir de les dades de l'enquesta	46
9.1. Hipòtesi principal	46
9.2. Hipòtesis secundàries confirmades	46
9.3. Hipòtesis secundàries refutades	47
10. Conclusions	49
11. Cloenda	52
12. Bibliografia	54

1. Introducció

Aquest treball final de carrera (TFC) té per objectiu detectar punts forts i punts febles en l'ús social del català en els àmbits de l'educació i el lleure. Per fer l'anàlisi d'aquesta situació, es tindran en compte les dades recollides en un centre educatiu del Berguedà, concretament a la Secció d'Institut Serra de Noet, de Berga.

Per una banda, s'analitzarà l'ús del català per part dels principals agents que formen la comunitat educativa: alumnat, professorat i personal d'administració i serveis (PAS); l'estudi estarà enfocat a descriure el comportament lingüístic que aquests agents tenen a les aules, a fora al pati i en les relacions amb les famílies.

Per altra banda, s'analitzaran els hàbits lingüístics d'aquests joves, no només dins del centre educatiu sinó també quan realitzen activitats en el seu temps lliure: quan miren la televisió, escolten la ràdio, naveguen per internet o van al cinema.

Aquests dos centres d'interès –la situació de l'ús del català dins d'un centre educatiu i els hàbits lingüístics dels joves en el seu temps lliure– van estretament lligats a un de tercer: les relacions de convergència entre el català i el castellà, i més concretament al fenomen de la submissió lingüística¹ o canvi de llengua.

Per descriure la situació de l'ús social del català s'emprarà el sistema metodològic d'anàlisi DAFO. L'Anàlisi DAFO² és un mètode de planificació estratègica per a avaluar les Debilitats, les Amenaces, les Fortaleses i les Oportunitats d'un projecte. Aquest mètode d'anàlisi, ideat per Albert Humphrey durant els anys 60 i 70 del segle passat, en un principi s'utilitzava com a eina per aplicar millores dins del món empresarial; més tard, va passar a utilitzar-se per aconseguir millores en tot tipus d'organitzacions, especialment del sector públic. El mètode DAFO consisteix en realitzar una anàlisi que diferencia entre els factors interns d'una organització (fortaleses i debilitats) i els factors externs d'aquesta (oportunitats i amenaces).

Seguint aquest mètode, en el treball s'analitzarà la situació general de la llengua catalana en el context educatiu, tant des d'un punt de vista general o extern –fent especial esment a les diverses lleis per fomentar l'ús de la llengua catalana en aquest

¹ Vegi's l'article de Ferran Suay i Gemma Saginés (2004: 1-13).

² Vegi's <http://ca.wikipedia.org/wiki/An%C3%A0lisi_DAFO>
[Data de consulta: 15 de desembre del 2012]

àmbit³– com des d'una visió interna del propi sistema educatiu en el qual s'emmarca la part pràctica del treball.

És en aquest sentit, que la part pràctica del TFC consistirà en el plantejament d'unes hipòtesis relacionades amb l'ús de la llengua catalana en aquest centre educatiu. Per confirmar o refutar aquestes hipòtesis es realitzaran unes enquestes adreçades a l'alumnat de 4t d'ESO, al professorat i al personal no docent de l'institut. Els resultats de les enquestes permetran conèixer els hàbits lingüístics d'aquesta comunitat educativa i determinar, entre d'altres coses, quina és la llengua més usada a l'aula, quina és la llengua més usada al pati, quina és la llengua més utilitzada pel centre o quina llengua utilitzen els alumnes quan veuen la televisió, escolten música, naveguen per internet o miren pel·lícules. També s'analitzarà si el fenomen del canvi de llengua o submissió lingüística, que afecta molts catalanoparlants, és d'ús generalitzat entre l'alumnat, el professorat i el personal no docent.

A partir dels resultats de les enquestes, es determinarà quins són els punts forts i els punts febles pel que fa a l'ús social del català en la comunitat educativa objecte de l'estudi, i es podrà comprovar si els hàbits lingüístics d'aquesta comunitat segueixen, o no, la tendència general que es dona al conjunt del territori de Catalunya.

Finalment, tot i que es farà l'estudi en una mostra molt petita i no representativa del conjunt de la població, en l'apartat de les conclusions es posaran en relleu aquells aspectes que, de ser contrastats en un estudi més general, podrien constituir oportunitats i fortaleses que caldria seguir potenciant i amenaces i debilitats que caldria millorar, per tal que l'ús social del català s'adrecés cap a la plena normalitat.

³ Les lleis en qüestió són les següents:

- Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística
- Decret 362/1983, de 30 d'agost, sobre l'aplicació de la Llei 7/1983
- Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística
- Estatut d'Autonomia de Catalunya (EAC), de 2006
- Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació (o LEC: Llei d'Educació de Catalunya)

2. Marc teòric: estat de la qüestió

2.1. Anàlisi de l'entorn (situació externa)

2.1.1. Oportunitats

Entenem per oportunitats tots aquells factors positius que es generen en l'entorn del sistema que estem estudiant i que influeixen en aquest de manera favorable.

2.1.1.1. El model d'immersió lingüística

El model català d'immersió lingüística és un referent internacional de model lingüístic, tal com afirma F. Xavier Vila (2004) en l'article "El model lingüístic escolar a Catalunya: balanç i reptes". A més, cal afegir que aquest model garanteix el ple coneixement del castellà quan els alumnes acaben l'escolarització. En aquest sentit s'expressa Cortès-Colomé (2011: 23) quan afirma que "les dades recollides en diversos estudis [...] indiquen que el coneixement del castellà és equiparable [...] al coneixement que en tenen els alumnes de l'Estat Espanyol."

La legislació, en línies generals, estableix que l'ús del català ha de ser vehicular en l'ensenyament obligatori. Les dues lleis relacionades amb la llengua, la Llei 7/1983, de Normalització Lingüística (LNL: article 14.5) i la Llei 1/1998, de Política Lingüística (LPL: article 21.5) proposen un model d'immersió lingüística en català sota el principi de no segregació; és a dir, que cap alumne pot ser separat de la resta per raó de la seva llengua familiar.

També garanteixen que tot l'alumnat, en finalitzar els seus estudis, ha de conèixer en igualtat de condicions tant el català com el castellà. A més, la LPL (article 21.8) s'adapta a la nova situació demogràfica i garanteix que qualsevol alumne nouvingut ha de rebre un suport addicional en l'ensenyament del català.

L'Estatut d'Autonomia de Catalunya (EAC) de 2006 i la Llei 12/2009, d'Educació (LEC), aprovada el 2009, ratifiquen el que ja postulaven les dues lleis anteriors en matèria lingüística: la llengua vehicular de l'ensenyament ha de ser el català (article 11.1 de la LEC i article 35.1 de l'EAC); els alumnes han de conèixer les dues llengües oficials de Catalunya (article 35.2 EAC i article 10 de la LEC); s'ha de preveure l'acollida dels nouvinguts (article 35.4 de l'EAC i article 11.4 de la LEC); i s'ha d'actuar segons el principi de no segregació d'alumnes per raó de llengua (article 35.3 de l'EAC i article 11.3 de la LEC). Tot i així, les famílies poden sol·licitar atenció lingüística individualitzada en el moment que els seus fills o filles iniciïn el primer ensenyament (article 11.4).

També s'insta el professorat a utilitzar normalment del català, així com el Departament a promoure els mecanismes que permetin el coneixement del català i del castellà al personal d'administració i serveis (PAS) i als professionals d'atenció educativa (article 13.1 i 13.3 de la LEC).

El model d'immersió lingüística, doncs, s'ha de veure com una oportunitat, ja que després de quaranta anys de dictadura⁴ i donades les circumstàncies socials de Catalunya –amb un fort component immigratori procedent de la resta de l'estat espanyol a partir de la segona meitat del segle passat⁵–, es va plantejar la necessitat de potenciar la cohesió social, ja que sobretot a l'àrea Metropolitana hi havia àmplies bosses de població que tenien la llengua castellana com a única forma d'expressar-se. Per tal que els fills d'aquestes persones no quedessin aïllats pel que fa a l'aprenentatge del català, des de l'administració autonòmica es va impulsar la immersió lingüística en català als centres educatius⁶.

Tot i així, des de la recuperació de l'autonomia (1979), la immersió lingüística ha rebut diversos atacs. Especialment, cal destacar el que ha rebut la Generalitat de Catalunya

⁴ Durant aquests anys, el franquisme va mantenir "l'exclusió del català a l'escola, la premsa diària, la ràdio, el cinema i, a partir del 1960, la televisió". Aquest fet faria "mantenir la massa de la gent fora de l'abast de la consciència cultural catalana [...]" (Balcells (2006: 1124).

⁵ Segons l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT), Catalunya va passar de tenir 2.891.000 habitants, l'any 1940, a tenir-ne 5.956.000, el 1981.

www.idescat.cat/dequavi/Dequavi?TC=444&V0=1&V1=1 [Data de consulta: 5 de novembre del 2012].

⁶ De manera semblant, pel que fa a la cohesió social i a l'aprenentatge del català, s'expressa Pujol (2007: 11): "És de justícia subratllar que la política lingüística de la Generalitat s'ha fet amb molta cura de no afectar la convivència en la societat catalana. De no crear divisió. Algunes crítiques que se li han fet consideraven que no havia estat prou exigent. Prou imperativa. Però el Govern de la Generalitat, i jo mateix com a president, sempre vàrem considerar que, per damunt de tot, calia evitar la fractura del país pel tema lingüístic. Que havíem de mirar d'introduir més i més el català en la vida econòmica i social, evidentment a l'Administració, i també, sobretot, a l'escola. A l'escola, molt a fons. Amb l'objectiu clar i declarat, des del primer moment, que els nois i noies acabessin l'ensenyament bàsic –és a dir, l'ensenyament secundari obligatori (ESO)– amb un bon i efectiu coneixement del català i del castellà. De fet, aquest objectiu s'havia d'assolir ja molt abans, i així s'havia d'orientar l'ensenyament. Però, en cap cas, podia fallar en acabar l'ESO.

A l'inici d'aquesta política vaig fer que el Departament d'Ensenyament estudiés a fons el grau de receptivitat, o de rebuig, que aquesta política pogués provocar, especialment en barris de forta majoria castellanoparlant. Es varen organitzar moltes reunions amb mestres i, sobretot, amb pares, amb les AMPA. Jo mateix vaig voler assistir a una d'aquestes reunions, concretament a l'IES Puigcastellar, de Santa Coloma de Gramenet. Se'ls preguntava com veurien que es fes una política lingüística com la que després s'ha anomenat d'immersió lingüística. Les respostes foren del tot positives a totes les consultes que es varen fer. I he de dir que, si no hagués estat així, jo hauria fet fer una política més gradualista. Probablement menys eficaç, però segura des del punt de vista de la convivència. Dic segura, no més segura, perquè l'experiència ha demostrat que la política que hem fet no ha afectat la bona convivència entre tots els ciutadans de Catalunya."

per part de les instàncies judicials espanyoles amb les recents sentències que posen en qüestió aquest model d'immersió⁷.

L'última polèmica sobre el model d'immersió lingüística ha sorgit a principis de desembre del 2012 arran de la publicació de l'esborrany de la Ley Orgánica de Mejora de la Calidad Educativa (LOMCE). Aquest esborrany preveu que el català (igual que les altres llengües cooficials a l'estat espanyol) es converteixi en una assignatura no trossal, sinó d'especialitat, per a la qual no s'assigna un mínim d'hores lectives i, a més, preveu que no sigui necessari examinar-se'n per obtenir el títol d'ESO⁸. Tots els sectors educatius i el conjunt de la societat i de la classe política catalana han considerat que la implantació d'aquesta llei suposaria un atac frontal al sistema d'immersió lingüística⁹.

2.1.1.2. L'alt nivell de coneixement de la llengua catalana

Una altra oportunitat és l'alt grau de coneixement de la llengua catalana que té la ciutadania. Ho destaca el Consell Social de la Llengua Catalana (2009: 76) en les *Recomanacions al govern de la Generalitat de Catalunya pel que fa a polítiques de foment del català entre la joventut*, tot i que més endavant veurem que aquest grau de coneixement no implica que tingui un ús social elevat.

⁷ L'informe encarregat, per l'aleshores president de la Generalitat, José Montilla, a un grup de juristes experts estableix que la sentència del Tribunal Constitucional contra l'Estatut cal interpretar-la de forma restrictiva, ja que estipula "el principi que el castellà s'ha de considerar, igual que el català, llengua vehicular, en el sentit que gaudeix de la qualitat de ser un instrument d'ús, és a dir, que s'ha d'utilitzar, a més de per explicar la pròpia llengua, per explicar altres matèries." Bonet, Laia (2010: 6).

El juny de l'any 2012, el Tribunal Suprem (TS) també va dictar una sentència en la qual estableix que el castellà ha de considerar-se "llengua docent i vehicular en l'ensenyament a Catalunya juntament amb el català." (Sentència del TS, 2012: 28).

⁸ Vegi's: <www.ara.cat/societat/atacs-catala-nova-llei-educativa_0_821917990.html>

[Data de consulta: 9 de desembre del 2012].

⁹ Vegi's: <www.vilaweb.cat/noticia/4062623/20121207/pais-mobilitza-wert.html>

[Data de consulta: 9 de desembre del 2012].

2.1.1.3. Les iniciatives per a la integració de la població nouvinguda

També podem considerar una oportunitat l'especial atenció que s'ha fet als col·lectius de població nouvinguda, procedent dels països del nord d'Àfrica, de l'Amèrica llatina i de l'est d'Europa durant la primera dècada d'aquest segle. En aquest sentit, Marina Solís i Obiols (2011) en el butlletí del Cercle 21¹⁰ destaca aspectes com l'educació en català dels nouvinguts, les campanyes institucionals per al foment de l'ús del català, o el paper que ha de jugar el professorat per a la socialització de l'alumnat en llengua catalana. En la mateixa línia podem esmentar el treball d'algunes associacions de defensa de la llengua, com per exemple la Plataforma per la Llengua o la Coordinadora d'Associacions per la Llengua Catalana (CAL), que posen a la disposició de la gent una sèrie de propostes per tal de promoure l'ús del català: els Tallers per la Llengua¹¹, les parelles lingüístiques dins del programa del Voluntariat per la Llengua¹² o el Projecte Xerrem¹³.

2.1.2. Amenaces

Les amenaces són situacions negatives, detectades en l'entorn en el qual se situa l'àmbit del sistema que estudiem i que poden perjudicar-lo. Caldrà dissenyar estratègies destinades a combatre aquestes amenaces.

2.1.2.1. El model bilingüe

El model de bilingüisme que es proposa des de l'estat central i que rebutja la immersió lingüística queda palès en les recents sentències del Tribunal Constitucional (juliol 2010) i del Tribunal Suprem (juny 2012). Aquest model pot ser considerat un obstacle per a la supervivència de la llengua catalana, la qual pot ser vista com una llengua

¹⁰ <www.cercle21.cat/ca/butlleti/9/index.html> [Data de consulta: 8 de desembre del 2012].

¹¹ L'objectiu principal d'aquests tallers és fer que les persones se sentin còmodes a l'hora d'utilitzar el català i que evitin la submissió lingüística, és a dir, el canvi de llengua [a l'espanyol].

¹² Una parella lingüística està formada per una persona catalanoparlant i una que no ho és i d'aquesta "unió" s'estableix una relació que facilita l'aprenentatge oral del català a les persones que s'han inscrit al programa com a aprenents.

¹³ Tal com ens indica Jordi Esteban (2008: 22) "el programa Xerrem pretén [...] oferir, com a reforç de l'aprenentatge, trobades setmanals on els assistents puguin fer créixer el propi bagatge lèxic, la fluïdesa expressiva, la seguretat i l'autoconfiança per parlar català amb eficiència comunicativa."

minoritzada, tal com defensa Jordi Porta (2005: 69-70) en el llibre *El català, o ara o mai!*

Així doncs, haríem de parlar d'una amenaça donada pels interessos polítics i ideològics que s'amaguen darrere dels models d'educació bilingüe. En aquest sentit, Montserrat Fons (2004: 35-37), planteja que cal deixar al criteri dels professionals l'ensenyament bilingüe, en comptes de fer-ho la classe política. Pel que fa als interessos ideològics, cal posar per davant la qualitat educativa en comptes de primar l'educació en termes quantitativus; això és, no filar tan prim en el nombre d'hores en què s'imparteix la llengua castellana. Joaquim Arnau (2004: 1-7) també analitza aquesta polèmica sobre el coneixement de les dues llengües oficials a Catalunya i arriba a la conclusió que el debat sobre l'ensenyament no ha de ser ideològic, sinó educatiu.

2.1.2.2. L'ús social insuficient

L'ús social baix del català és una altra amenaça. L'alt grau de coneixement de la llengua no comporta necessàriament un ús social elevat. Ja hem esmentat les principals iniciatives portades a terme per part d'organitzacions públiques i privades per tal d'augmentar aquest ús social.

2.1.2.3. El canvi de llengua

Per últim, una important amenaça és el canvi de llengua (del català al castellà) o submissió lingüística, un fenomen molt arrelat en la societat catalana. Com veurem en el punt 8 del treball –Una amenaça que cal tenir en compte: el canvi de llengua o submissió lingüística– es tracta d'un problema de caire psicològic que els catalans han anat adquirint al llarg de la història. Hi ha diversos articles que tracten aquest tema, entre els quals podem destacar el de Suay i Sanginés (2004: 27-39) on aporta diverses solucions per encarar aquest greu problema.

2.2. Anàlisi del sistema educatiu (característiques internes)

2.2.1. Fortaleses

Les fortaleses –o punts forts– són les característiques del propi sistema que suposen un avantatge a l'hora d'aconseguir els objectius que aquest es proposa. Cal potenciar aquestes fortaleses.

2.2.1.1. El català: la llengua més utilitzada a l'aula

La principal fortalesa ve donada pel fet que la llengua més utilitzada a l'aula és el català. L'*Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO de Catalunya* de Prats Cuevas (2008: 99-101) destaca que dos terços del professorat parla en català a l'alumnat i el 80% de l'alumnat utilitza el català als exàmens.

2.2.1.2. Els manuals escolars en català

Una altra fortalesa rau en el fet que tots els manuals escolars estan editats en català. Totes les empreses que editen material de text per a l'ensenyament secundari (McGraw Hill, Vicens Vives, Barcanova, Teide, etc.) ho fan en llengua catalana; això vol dir que no cal recórrer a materials escrits en d'altres llengües. Podem trobar informació sobre qualsevol àrea del currículum en llengua catalana. Passa el mateix amb els continguts digitals que ofereixen les mateixes editorials i que s'han anat implantant al llarg d'aquests tres últims cursos.

2.2.1.3. La ràdio

A diferència de la resta de mitjans de comunicació, la ràdio gaudeix de bona salut pel que fa al consum en català. És l'únic àmbit on la presència de la nostra llengua hi juga un paper important. Aquesta dada la destaca l'*Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO de Catalunya* de Prats Cuevas (2008: 79).

2.2.2. Debilitats

Entenem per debilitats –o punts febles– aquells aspectes del propi sistema que limiten o redueixen la seva capacitat de desenvolupament efectiu. Cal tenir controlades aquestes debilitats i dissenyar estratègies per superar-les.

2.2.2.1. El català: no tan utilitzat al pati

Si abans dèiem que la llengua més utilitzada a l'aula era el català (i això representava una fortalesa), ara també podem afirmar que una debilitat important ve donada pel fet que el predomini del català al pati no és tan evident com a dins l'aula. F. Xavier Vila (2004: 12) en l'article "El model lingüístic escolar a Catalunya: balanç i reptes" afirma que l'ús del català a l'escola ha avançat molt, però adverteix que el seu ús al pati ha

anat minvant. Caldria tenir en compte el comportament diferent de l'alumnat segons si es tracta d'una zona urbana o una zona rural.

2.2.2.2. El consum de televisió i internet en castellà

Una altra debilitat important es troba en el consum de mitjans televisius i d'internet. L'*Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO de Catalunya*, de Prats Cuevas (2008: 99-101) afirma que només un 25% dels programes de televisió o webs utilitzades són en català.

El Consell Social de la Llengua Catalana (2009: 46-47) en les *Recomanacions al govern de la Generalitat de Catalunya pel que fa a polítiques de foment del català entre la joventut* fa una aposta clara per potenciar la llengua catalana a la televisió i a les noves tecnologies (videojocs i internet).

2.2.2.3. La poca presència de cinema en català

El cinema és on l'absència català es fa més evident. Aquesta dada queda ratificada als resultats de l'*Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO de Catalunya*, de Prats Cuevas (2008: 79), segons els quals només el 5% dels estudiants manifestava haver vist últimament una pel·lícula en català.

3. Context social i demogràfic de l'estudi

3.1. La Secció d'Institut Serra de Noet, de Berga

La Secció d'Institut Serra de Noet és un centre educatiu d'ensenyament secundari que va ser creat el curs 2006/2007 com a conseqüència de la massificació que es va produir a les aules de l'altre institut històric que hi ha a la ciutat de Berga, l'Institut Guillem de Berguedà. La política del Govern d'aquells moments consistia a desmassificar les aules per tal de millorar la qualitat educativa dels centres i, així, poder oferir un servei més individualitzat adreçat a tot l'alumnat que cursés l'educació secundària obligatòria. La Secció d'Institut Serra de Noet només imparteix els quatre cursos de l'educació secundària obligatòria (ESO); és per aquest motiu que el seu nom porta el distintiu de "secció d'institut" i no pas "institut" –tot sol–, ja que no hi ha hagut el vistiplau del Departament d'Ensenyament per poder impartir estudis postobligatoris

en aquest centre –ja sigui batxillerat o els cicles formatius de grau mitjà o de grau superior–, tot i les demandes reiterades de tota comunitat educativa del centre.

3.2. Situació geogràfica

La Secció d'Institut Serra de Noet està situada a la capital de la comarca del Berguedà, Berga. Berga, és una ciutat de la Catalunya central situada a una altitud de 704 metres sobre el nivell del mar, just entre els límits de la Depressió Central i el Pre-Pirineu, i que a dia d'avui està habitada per 17.018 persones. El seu terme municipal comprèn una extensió de 22,6 quilòmetres quadrats¹⁴. La ciutat de Berga és coneguda arreu del Paísos Catalans per la celebració de la seva festa anual del Corpus, la Patum, declarada el novembre del 2005 festa del Patrimoni Oral i Immaterial de la Humanitat per la UNESCO. També és coneguda, juntament amb la resta de la comarca del Berguedà, pel seu entorn natural prepirinenc i pirinenc; un entorn que afavoreix que a la tardor els seus boscos s'omplin de boletaires a la recerca de rovellons, moixerons i llenegues. Juntament amb l'institut històric, el Guillem de Berguedà, el Serra de Noet és un dels els dos centres educatius públics on s'imparteixen els estudis de secundària a la ciutat. I a part d'aquests dos instituts públics, n'hi ha dos més de concertats.

3.3. Context demogràfic

La Secció d'Institut Serra de Noet està formada per un total de 219 alumnes (dades de mitjan setembre), 22 professors i 3 membres del personal d'administració i serveis (PAS).

L'alumnat és majoritàriament resident a la ciutat de Berga, tot i que també hi ha un gruix important d'alumnes que provenen de les poblacions inscrites dins del mapa escolar del Berguedà: Avià, Sant Jordi, Cercs, Montmajor, L'Espunyola, Graugés, Vilada, Borredà i Cal Rosal.

L'alumnat està format per un col·lectiu de nois i noies amb un interval d'edat que va dels 12 fins als 15 anys. El 51% són noies, mentre que el 49% són nois. Si ens centrem en els 49 alumnes de 4t d'ESO –els enquestats–, la proporció canvia una mica respecte al total: tenim un 41% de noies i un 59% de nois. I pel que fa a les nacionalitats, tenim un 11% d'origen llatinoamericà (23 alumnes), un 13% d'origen nordafricà (28 alumnes), i com a col·lectius menys nombrosos tenim 2 xinesos, 3 romanesos, 1 polonès, 1 lituà, 1 nepalès i 1 noi amb doble nacionalitat

¹⁴ Font: Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT)
<www.idescat.cat/emex/?id=080229> [Data de consulta. 2 de novembre del 2012]
<www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=778> [Data de consulta. 2 de novembre del 2012]

grega/alemanya. Per tant, el Serra de Noet és un institut que té un 27% de nois i noies d'origen immigrant (60 alumnes). Els percentatges, però, tornen a variar si només prenem com a referència l'alumnat de 4t d'ESO: dels 49 alumnes, només 6 són d'origen estranger; això representa només el 12%. Dos alumnes són d'origen llatinoamericà, un noi és d'origen xinès i tres ho són del nord d'Àfrica¹⁵.

4. Plantejament del tema de recerca

4.1. Pregunta principal

Partim de la hipòtesi que el català s'utilitza més que el castellà (en un sentit general), tot i que hi ha situacions comunicatives en què es tendeix a utilitzar més el castellà (per exemple, al pati), tal com es planteja en les hipòtesis secundàries. Així doncs, la pregunta principal que plantejarem és la següent: Quina llengua s'utilitza més per part de la comunitat educativa de la Secció d'Institut Serra de Noet, de Berga?

4.2. Hipòtesis plantejades

A partir d'aquesta hipòtesi principal en sorgeixen una sèrie de secundàries:

1a) Els nois i les noies de l'institut que tenen com a única llengua familiar el castellà (o una altra que no sigui el català), han experimentat una millora en l'ús oral i escrit del català en finalitzar els seus estudis d'ESO?

Partim de la hipòtesi que els nois i les noies de l'institut que tenen com a única llengua familiar el castellà, també saben i parlen correctament el català.

2a) En aquest institut, qui s'identifica amb més facilitat amb la seva primera llengua: els castellanoparlants inicials o els catalanoparlants inicials?

Partim de la hipòtesi que els castellanoparlants inicials s'identifiquen més amb el seu grup lingüístic que no pas els catalanoparlants inicials.

3a) Els nois i les noies senten igualment tant música en català com en castellà? I pel que fa a l'ús d'internet, al cinema, a la televisió i a la ràdio?

Partim de la hipòtesi que en aquests àmbits l'ús del castellà és més generalitzat.

¹⁵ Dades extretes del programa d'ús intern Sistema d'Administració i Gestió Acadèmica (SAGA), del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. No hi figura l'enllaç, perquè les dades de l'alumnat són confidencials i, a més, només s'hi pot accedir a través d'una contrasenya que el Departament d'Ensenyament posa a disposició dels treballadors.

4a) Els alumnes de l'institut, la llengua familiar dels quals no és el català –però que han nascut a Catalunya– parlen entre ells en català?

Partim de la hipòtesi que un percentatge elevat d'aquest grup es comunica entre ells en català.

5a) El professorat de l'institut utilitza més el català per comunicar-se amb els alumnes a dins de l'aula?

Partim de la base que sí, que s'utilitza més el català.

6a) La utilització del català per part del professorat i de l'alumnat de l'institut és més alta a dins de l'aula que no pas a fora (al pati, per exemple)?

Partim de la hipòtesi que el català s'utilitza més a dins l'aula que no pas al pati.

7a) Si un alumne parla castellà dins d'un grup de catalanoparlants, automàticament tot el grup utilitzarà el castellà per comunicar-se?

Partim de la hipòtesi que es produeix el canvi de llengua al castellà.

8a) Quina llengua utilitza el professor en cas que l'alumne de l'institut se li adreci en castellà a l'aula? I si la mateixa situació es dona a fora al pati?

Partim de la hipòtesi que el professorat canvia de llengua (del català al castellà) amb més facilitat al pati que a dins de l'aula.

9a) En les entrevistes tutor-família, quina llengua utilitza el tutor en cas que els pares se li adrecin en castellà? I si la família no parla ni entén el català ni el castellà?

Partim de la hipòtesi que en les entrevistes tutor-família el tutor prioritza que hi hagi bona comunicació amb la família i, per tant, s'adopta el canvi de llengua al castellà sempre que faci falta.

10a) Quina llengua utilitza el personal del PAS quan un alumne o els seus pares se li adrecen en castellà? I quan un alumne (o els pares) no parlen ni entenen el català ni el castellà?

Partim de la hipòtesi que el personal del PAS canvia de llengua –al castellà– amb molta més facilitat que el professorat.

11a) Quina llengua escrita (autoritzacions, cartes, avisos, etc.) utilitza el centre per comunicar-se amb el personal que hi treballa o amb les famílies?

Partim de la hipòtesi que la llengua escrita més utilitzada és el català.

5. Metodologia: l'enquesta

L'enquesta és l'eina que s'utilitzarà per confirmar o refutar les hipòtesis plantejades. És una tasca no pas senzilla, ja que les preguntes han de ser molt concretes i, en la mesura del possible, hauran d'ajudar a obtenir la resposta que es busca.

5.1. A qui va adreçada?

Hi ha tres enquestes diferents en funció del col·lectiu a qui vagi destinada. Per una banda, l'alumnat de 4t d'ESO –el col·lectiu més nombrós –49 alumnes–. Per a aquest grup, la formulació de les preguntes ha estat especialment difícil, ja que en alguns casos ha calgut mirar-s'ho des del seu punt de vista i intentar esbrinar si serien capaços d'entendre-les. L'enquesta ha estat repartida a tots els alumnes durant una classe de català de la quarta setmana de setembre. En segon lloc, s'han plantejat les preguntes al professorat, que és el segon col·lectiu més nombrós –22–. Davant la dificultat de reunir tot el professorat en un lloc i hora determinats, ha calgut deixar-los l'enquesta a la seva guixeta i se'ls ha donat el termini d'una setmana –la cinquena de setembre– per respondre-la. I per últim, al col·lectiu del Personal d'Administració i Serveis (PAS), el qual està format per tres persones (una de les quals és l'autor d'aquest treball que, com és obvi, no s'hi inclou), se'ls ha donat l'enquesta el mateix dia que als alumnes i l'han respost també el mateix dia.

5.2. Preguntes realitzades i resultats de l'enquesta en els gràfics circulars

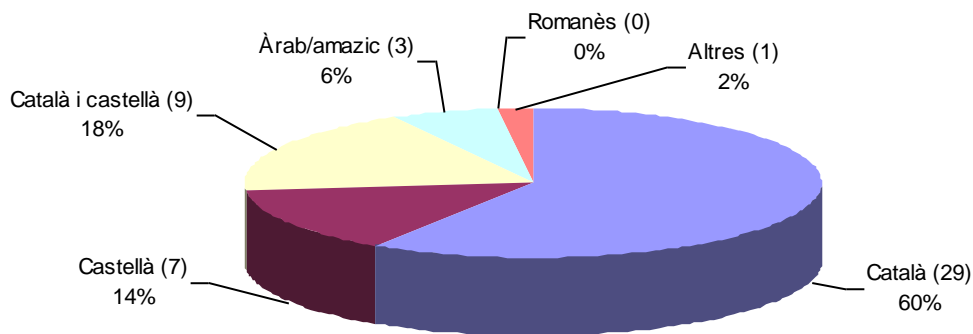
NOTA: Entre parèntesi hi apareixen les xifres absolutes; a sota, els percentatges relatius; en cursiva a sota de cada gràfica, un breu comentari.

Enquesta ALUMNES

Respon aquestes 20 preguntes, marcant només UNA resposta, amb una X al requadre:

1. En quina llengua parles amb els de casa?

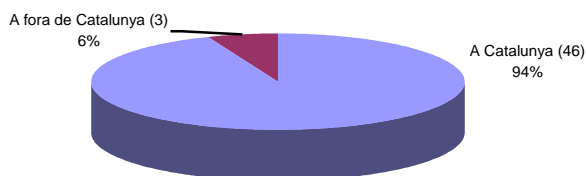
- En català
- En castellà
- En català i en castellà
- En àrab/en amazic
- En romanès
- En altres llengües. Digues quina:

La gran majoria de l'alumnat de la Secció d'Institut Serra de Noet, de Berga parla català a casa (un 60%). Si tenim en compte les dues llengües oficials a Catalunya, un 92% parla a casa català o castellà.

2. Has nascut a:

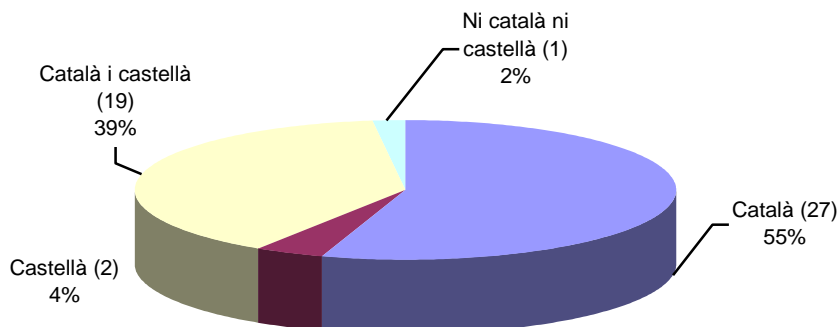
- Catalunya
- A fora de Catalunya. Digues on:

Només un 6% de l'alumnat ha nascut a fora de Catalunya.

3. Si t'haguessis de definir, pel que fa a la llengua, diries que:

- Sóc català
- Sóc castellà
- Sóc català i castellà
- No sóc ni català ni castellà, sóc

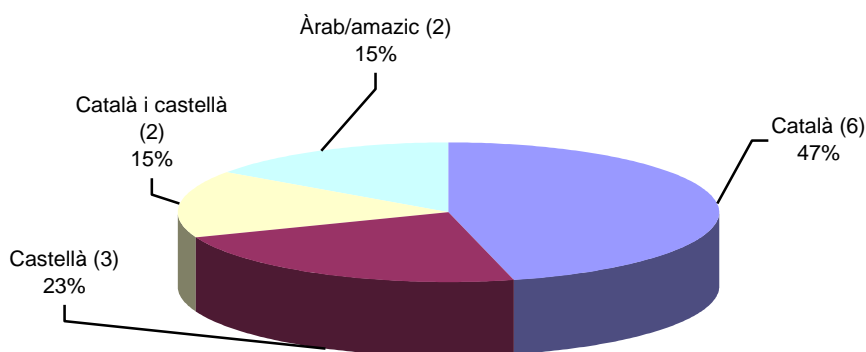

La majoria de l'alumnat se sent només català, un 55%. Cal destacar, però, que un 39% se sent català i castellà per igual.

4. Si has nascut a CATALUNYA i a casa NO PARLES en català, respon aquesta pregunta. La resta passeu directament a la pregunta 5.

En quina llengua parles amb els companys que a CASA TAMPOC parlen en català?

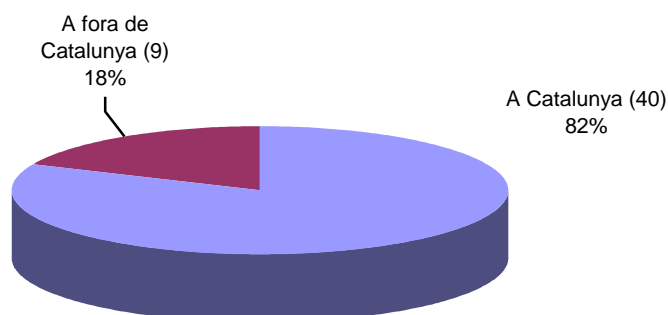
- En català
- En castellà
- En català i en castellà
- En àrab/ en amazic
- En romanès
- En altres llengües. Digues quina:

D'entre l'alumnat no catalanoparlant, un 47% utilitza el català per parlar amb d'altres companys no catalanoparlants.

5. La teva mare va néixer a:

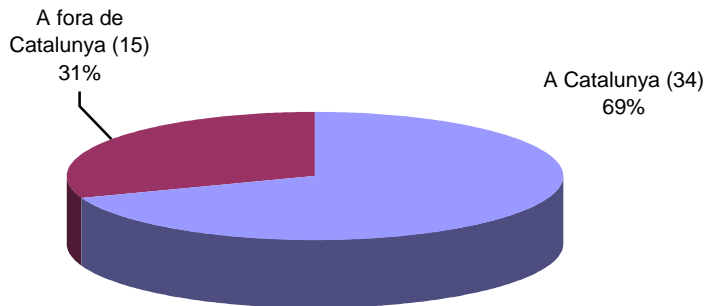
- Catalunya
- A fora de Catalunya. Digues on:

Una gran majoria de les mares –un 82%– de l'alumnat són nascudes a Catalunya.

6. El teu pare va néixer a:

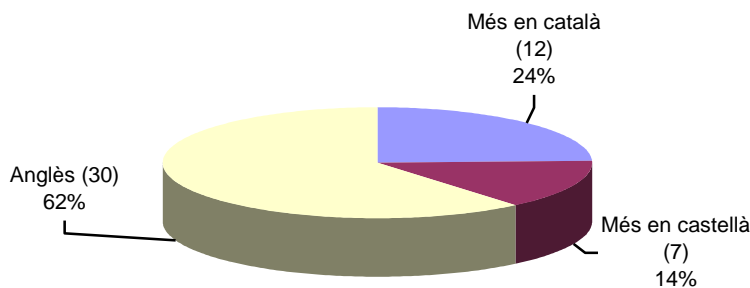
- Catalunya
- A fora de Catalunya. Digues on:

El nombre de pares d'alumnes nascuts a Catalunya és majoria, però no tant rotunda com en el cas de les mares. La diferència és de 13 punts percentuals.

7. Les teves cançons preferides són en:

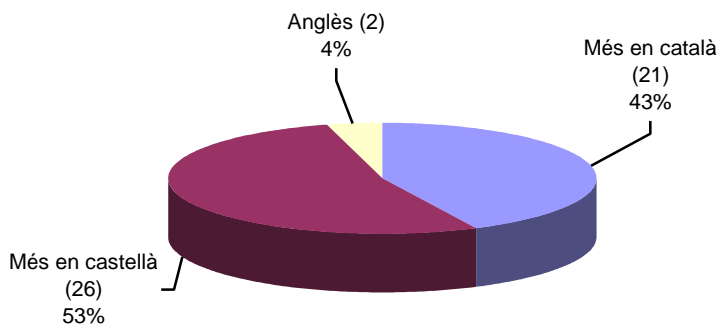
- Més en català
- Més en castellà
- Més en altres llengües. Digues quines:

Les cançons preferides de l'alumnat són en anglès (en un 62% dels casos).

8. Quina llengua utilitzes quan navegues per internet?

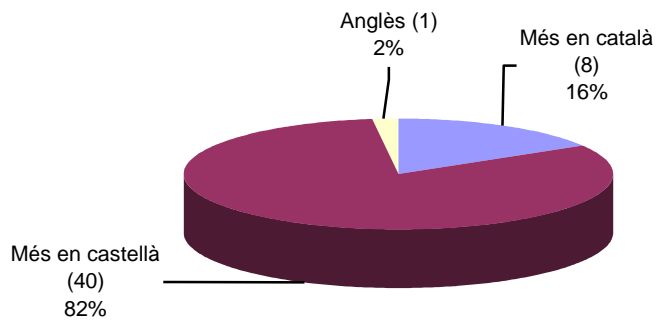
- Més en català
- Més en Castellà
- Més en altres llengües. Digues quines:

El castellà és la llengua més usada per navegar per internet (un 53%), tot i que només és un 10% més utilitzada que el català.

9. En quina llengua mires les pel·lícules, quan vas al cinema o les veus per internet?

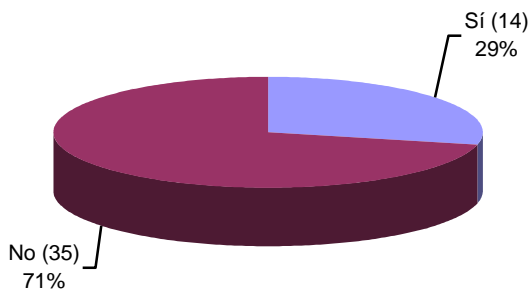
- Més en català
- Més en castellà
- Més en altres llengües. Digues quines:

Les pel·lícules vistes en català estan en franca minoria; només representen un 16%. La gran majoria (un 82%) són vistes en castellà.

10. En el darrer any, recordes haver vist alguna pel·lícula en CATALÀ al CINEMA?

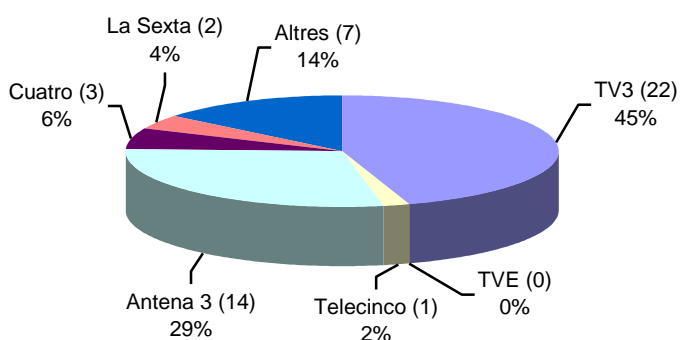
- Sí
- No

Només un de cada quatre alumnes, aproximadament, recorda haver vist una pel·lícula en català al cinema en el darrer any.

11. Quin canal de televisió acostumes a veure normalment a casa?

- TV3 (33, Esport 3, Super 3)
- Televisió Espanyola
- Telecinco
- Antena 3
- Cuatro
- La sexta
- Altres canals. Digues quins:

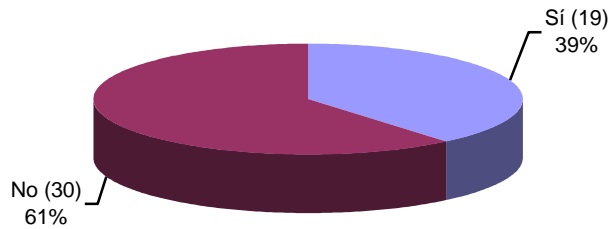

Dels canals de televisió vistos per l'alumnat, predomina TV3 (amb un 45%), però el segueix de prop Antena 3 (un 29%). Però si sumem els percentatges de visió de les cadenes d'àmbit estatal, superen el consum de la cadena autonòmica. Per tant, l'alumnat veu majoritàriament canals de televisió en castellà.

12. Escoltes la ràdio?

- Sí

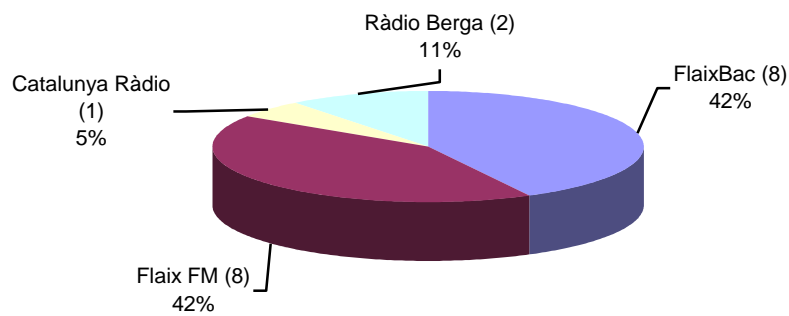
No

La ràdio és un mitjà relativament poc utilitzat per part de l'alumnat (només un 39%).

13. En cas que SÍ, quins programes?

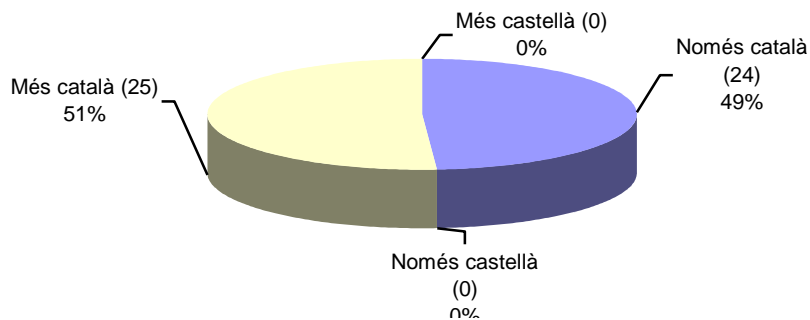
Digues quins:

L'alumnat només escolta programes de ràdio en català. Tot i que cal destacar que són programes de caire musical.

14. Quina llengua utilitzen els professors que tens a classe?

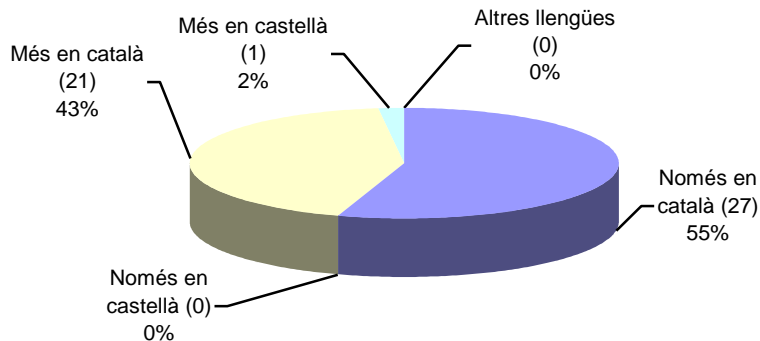
- Només català
- Només castellà
- Més català
- Més castellà

Segons l'alumnat, tots els professors utilitzen el català a classe.

15. En quina llengua parles als teus companys a l'AULA?

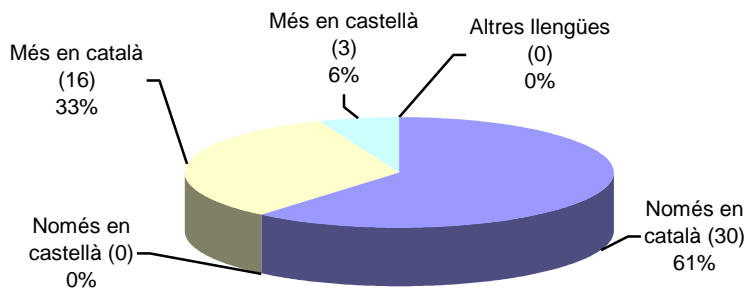
- Només en català
- Només en castellà
- Més en català
- Més en castellà
- En altres llengües. Digues quines:

A l'aula, l'ús del català és generalitzat. Només un 2% parla més en castellà que no pas en català. Els alumnes que només utilitzen el català representen el 55%.

16. En quina llengua parles als teus companys al PATI?

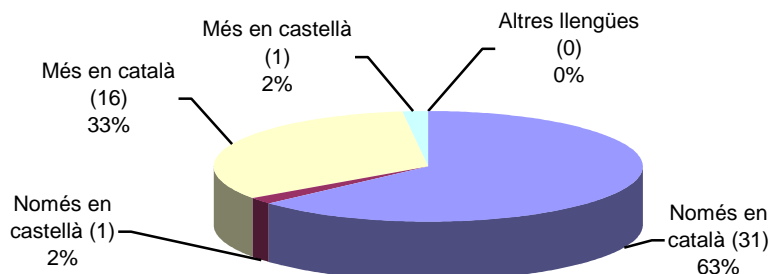
- Només en català
- Només en castellà
- Més en català
- Més en castellà
- En altres llengües. Digues quines:

Al patí també es manté l'ús generalitzat del català. Tot i així, els alumnes que només utilitzen el català representen el 61%.

17. Quan arriba un company NOU a l'institut, en quina llengua li parles?

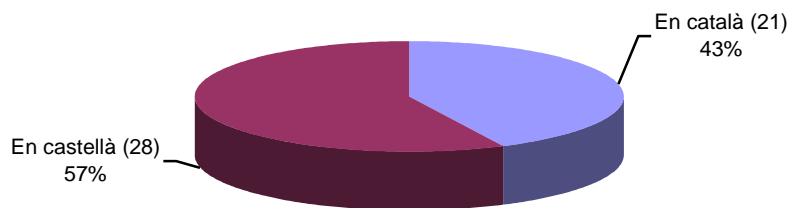
- Només en català
- Només en castellà
- Més en català
- Més en castellà
- En altres llengües. Digues quines:

La llengua majoritària parlada a l'alumnat novingut per part dels seus companys és el català (96%).

18. Quan estàs en grup, si un company s'expressa habitualment en castellà, tu en quina llengua li contestes?

- En català
- En castellà

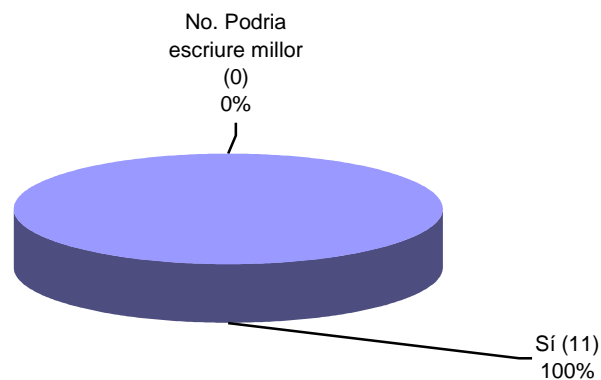

El fenomen del canvi de llengua és majoritari entre l'alumnat. Un 57% canvia de llengua si un company se li adreça en castellà.

19. Si has cursat tota l'ESO en un centre públic a CATALUNYA i a casa NO PARLES en català, respon aquesta pregunta. La resta NO CAL QUE CONTESTEU A AQUESTA PREGUNTA ni TAMPOC la 20

Creus que has millorat el teu nivell de català escrit durant aquests darrers tres cursos?

- Sí
- No. Podria ESCRIURE millor en català

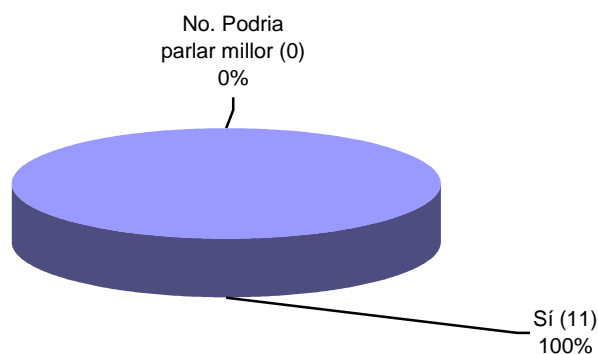

L'alumnat no catalanoparlant considera, en la seva totalitat, que ha millorat el seu nivell escrit de català els últims tres cursos.

20. Si has cursat tota l'ESO en un centre públic a CATALUNYA i a casa NO PARLES en català, respon aquesta pregunta. La resta TAMPOC CONTESTEU AQUESTA PREGUNTA

Creus que has millorat el teu nivell de català oral durant aquests darrers tres cursos?

- Sí
- No. Podria PARLAR millor en català

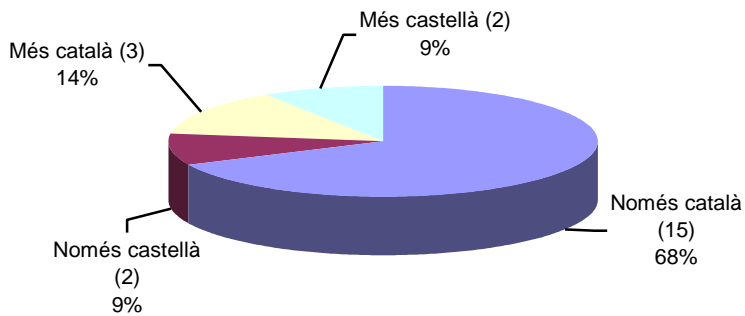
L'alumnat no catalanoparlant considera, en la seva totalitat, que ha millorat el seu nivell oral de català els últims tres cursos.

Enquesta PROFESSORAT

Respon les següents preguntes, marcant només UNA resposta, amb una X al requadre:

1. Quina llengua utilitzes per comunicar-te amb els alumnes a DINS de l'AULA?

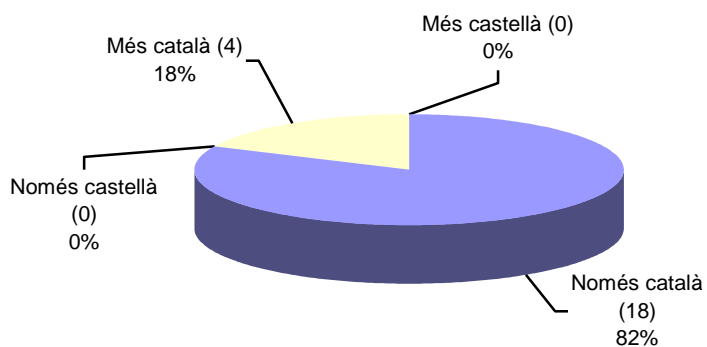
- Només català
- Només castellà
- Més català
- Més castellà

La gran majoria del professorat utilitza només el català (un 68%). Només un 9% ho fa en castellà. Es tracta de les dues professores de llengua castellana.

2. Quina llengua utilitzes per comunicar-te amb els alumnes FORA de l'AULA?

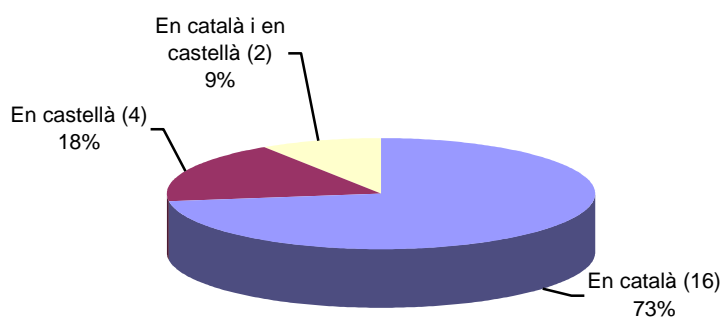
- Només català
- Només castellà
- Més català
- Més castellà

L'ús del català augmenta al pati. El 82% només utilitza el català. No hi ha cap professor que utilitzi només el castellà.

3. Si un alumne se t'adreça en castellà a DINS de l'AULA, en quina llengua li respos?

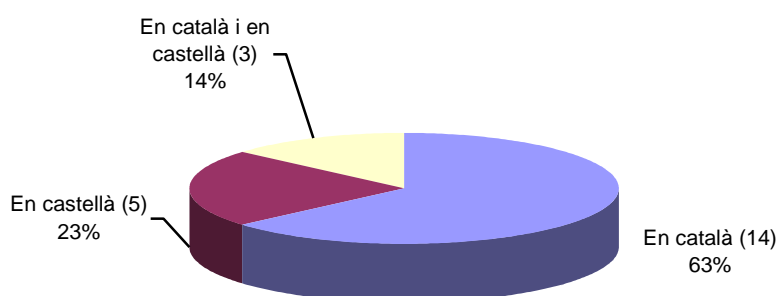
- En català
- En castellà

El canvi de llengua a dins de l'aula és un fenomen poc generalitzat. Només un 18% contesta en castellà quan un alumne se li adreça en aquesta llengua.

4. Si un alumne se t'adreça en castellà FORA de l'AULA, en quina llengua li respos?

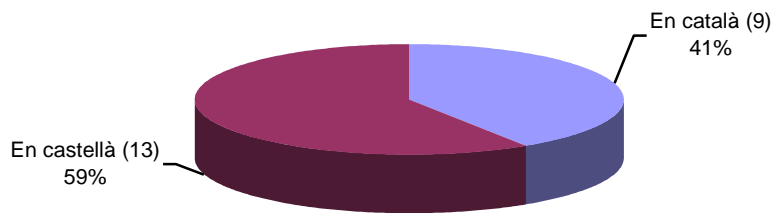
- En català
- En castellà

A fora al pati, el canvi de llengua augmenta en cinc punts percentuals respecte a l'aula, tot i que majoritàriament el professorat hi utilitza el català (un 63%).

5. Quan t'entrevistes amb els pares, si aquests et parlen en castellà, en quina llengua t'hi adreces?

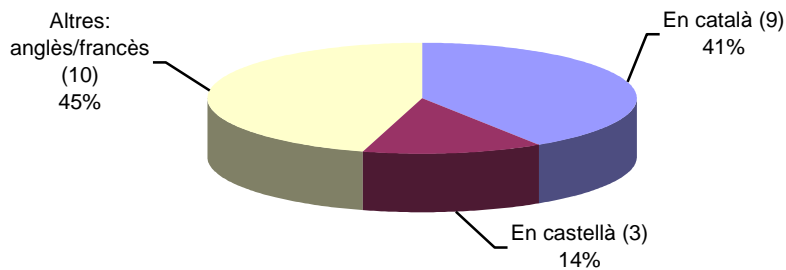
- En català
- En castellà

En el cas de la llengua parlada amb els pares, si aquests s'expressen en castellà, un 59% del professorat canvia de llengua.

6. I si la família no entén ni el català ni el castellà?

- Igualment ho faig en català
- Igualment ho faig en castellà
- En altres llengües. Digues quines:

En cas que els pares no entenguin cap de les dues llengües, la majoria de professors utilitzen altres llengües o el català.

7. Quina llengua escrita utilitzes quan has d'escriure una comunicació (notes, cartes, avisos, autoritzacions, comentaris, etc.) que va dirigida tant al personal d'aquest centre com a les famílies?

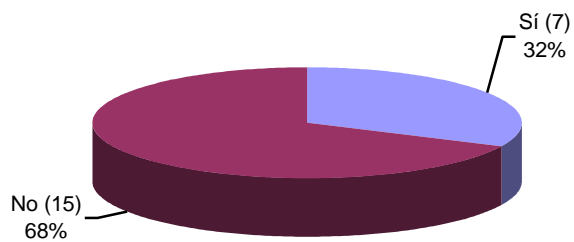
- Català
- Castellà

La totalitat del professorat utilitza el català per escriure comunicacions.

8. Coneixes el contingut de les Lleis de Política Lingüística i de la Llei d'Educació de Catalunya (LEC) en relació amb la llengua als instituts?

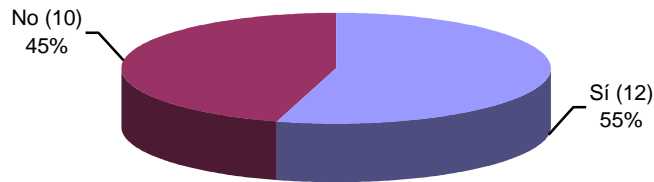
- Sí
- No

La gran majoria del professorat (un 68%) no coneix el contingut de les lleis per fomentar l'ús del català.

9. Saps si la Secció d'Institut Serra de Noet ha elaborat un Projecte Lingüístic de Centre?

- Sí
- No

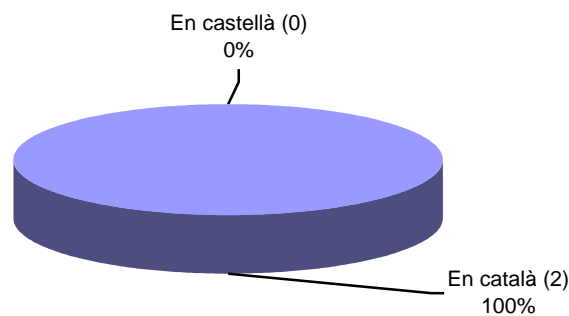
Només un 55% del professorat coneix l'elaboració del Projecte Lingüístic de Centre.

Enquesta PAS

Respon les següents preguntes, marcant només UNA resposta, amb una X al requadre:

1. En quina llengua respons quan un alumne se t'adreça en castellà?

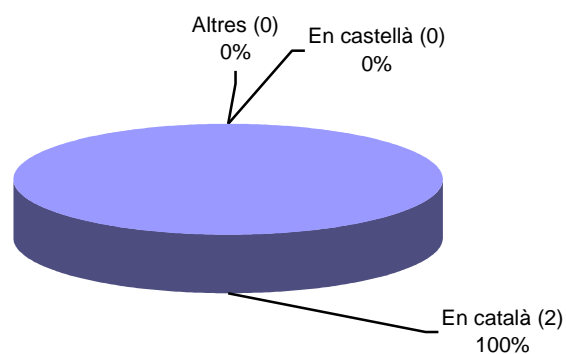
- Català
- Castellà

El personal del PAS, en la seva totalitat, no canvia de llengua quan un alumne se li adreça en castellà.

2. I en el cas d'algun alumne nouvingut que no entén ni el català ni el castellà?

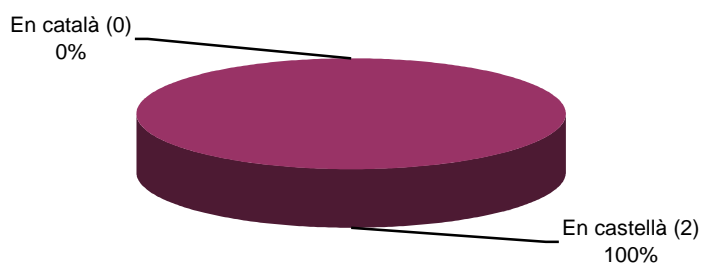
- Igualment ho faig en català
- Igualment ho faig en castellà
- En altres llengües. Digues quines:

Tampoc canvia de llengua si l'alumne és nouvingut i no entén cap de les dues llengües cooficials.

3. En quina llengua respos quan els pares se t'adrecen en castellà?

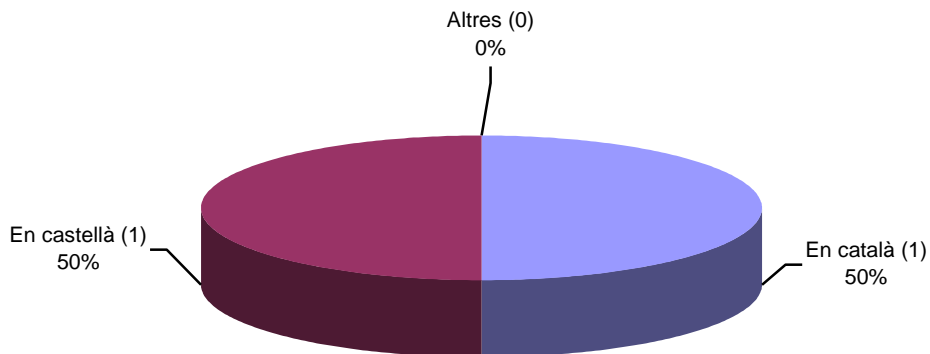
- Català
- Castellà

En canvi, si que canvia de llengua (el 100%) en cas que els pares se'ls adrecin en castellà.

4. I en cas que no parlin ni entenguin cap de les dues llengües?

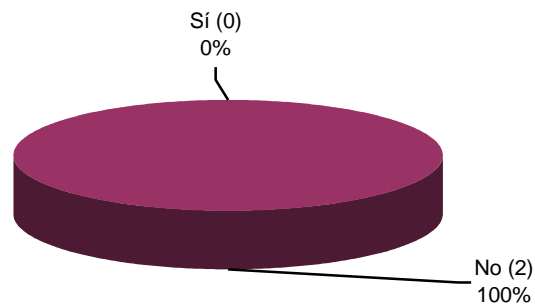
- Igualment ho faig en català
- Igualment ho faig en castellà
- En altres llengües. Digues quines:

Si els pares no entenen cap de les dues llengües cooficials, un 50% canvia de llengua i l'altre 50%, no.

5. Coneixes el contingut de les Lleis de Política Lingüística i de la Llei d'Educació de Catalunya (LEC) en relació amb la llengua als instituts?

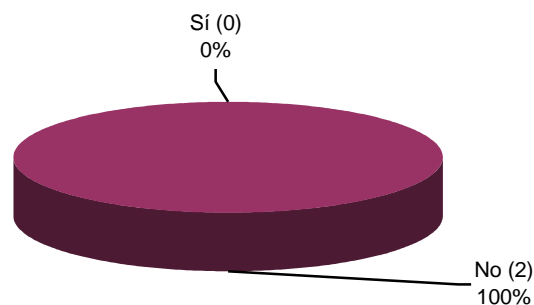
- Sí
- No

El personal del PAS no coneix les lleis per fomentar l'ús del català.

6. Saps si la Secció d'Institut Serra de Noet ha elaborat un Projecte Lingüístic de Centre?

- Sí
- No

Tampoc coneix si el centre ha elaborat un Projecte Lingüístic.

6. Principals punts forts (o fortaleeses) en la utilització del català

A partir dels resultats de l'enquesta realitzada a la comunitat educativa de la Secció d'Institut Serra de Noet, de Berga, detectem els següents punts forts pel que fa a la utilització del català.

6.1. L'ús del català a dins de l'aula

La utilització del català a dins de l'aula està avalada tant pel Decret 362/1983, de 30 d'agost, sobre l'aplicació de la Llei 7/1983 (1983), per la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística (1998) com per la Llei d'Educació (2009). Les tres normes jurídiques aposten d'una manera clara perquè el català sigui la llengua principal d'ensenyament a les aules. La més explícita és la Llei d'Educació (2009: article 11.1) que expressa que el "català, com a llengua pròpia de Catalunya, és la llengua normalment emprada com a llengua vehicular i d'aprenentatge del sistema educatiu." Val a dir, però, que l'expressió "vehicular" ha estat molt qüestionada darrerament com a conseqüència de la interpretació restrictiva que se'n dedueix de la Sentència del Tribunal Constitucional espanyol contra l'Estatut d'Autonomia de Catalunya del 2006¹⁶. Tot i així, els dos governs de la Generalitat que hi ha hagut des de llavors, s'han mantingut fermes amb aquesta qüestió i el català segueix sent la llengua vehicular.

Ara bé, l'aplicació d'aquestes lleis és força diferent a la percepció que hom podria tenir a l'hora de llegir-les. Per exemple, si analitzem la llengua que utilitza el professorat a l'hora d'adreçar-se o d'impartir les classes a l'alumnat, segons l'*Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO de Catalunya* (2008: 61), només un 63,6% de

¹⁶ Vegi's nota número 6.

l'alumnat declara que la llengua amb què se'ls adreça el professorat "és habitualment el català". És a dir, "dues tercers parts de l'alumnat declaren que el seu professorat (de matèries no lingüístiques) parla només en català." Aquestes dades varien bastant segons la població on ens trobem: en molts instituts de l'Àrea Metropolitana aquest percentatge disminueix molt i, en canvi, a la Catalunya interior és més elevat.

Sigui com sigui, les queixes reticents per part d'alguns grups polítics i d'algunes plataformes espanyolistes¹⁷ perden tots els seus arguments quan denuncien sistemàticament que hi ha molts joves que no poden estudiar en la seva llengua materna, ja que està clar que en alguns instituts de la perifèria de Barcelona¹⁸, moltes matèries –que no són de l'àrea de llengües– s'imparteixen de forma bilingüe.

Si passem a analitzar els resultats de l'enquesta realitzada a l'alumnat i al professorat de l'institut de Berga, comprovarem que les dades obtingudes revelen que un 68% del professorat –15 dels 22 enquestats– utilitzen només el català a dins de l'aula; pel que fa a la resta, 3 utilitzen més el català, 2 utilitzen més el castellà i 2 utilitzen només el castellà. Per tant, 18 dels 22 professors utilitzen majoritàriament el català per adreçar-se a l'alumnat. Si comparem les dades de la nostra enquesta amb les de *Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO de Catalunya* (2008: 61), l'ús del català a l'aula és superior a Berga que en el conjunt del territori català. A més, l'alumnat percep –segons l'enquesta– que la totalitat del professorat utilitza el català a dins de classe.

Pel que fa a l'ús que l'alumnat fa de la llengua, predomina el català: 27 dels 49 alumnes utilitzen només el català a l'aula (un 55%), 21 dels 49 alumnes hi utilitzen més el català que el castellà (43%) i només un 2% (1 dels 49 alumnes enquestats) hi parla més en castellà que no pas en català.

¹⁷ Ens referim, per exemple, a les denúncies contínues que realitzen partits com Ciutadans o el Partit Popular, o bé associacions com Convivència Cívica Catalana o el Foro Babel. Aquestes organitzacions han formulat al llarg dels últims anys manifestos a favor de la implantació de la llengua castellana en l'ensenyament per a aquelles famílies que així ho sol·licitin. Vegi's, per exemple <www.vilaweb.cat/noticia/3992971/20120308/justicia-posa-condicions-immersio.html> [data de consulta: 31 d'octubre del 2012].

¹⁸ Vegi's l'entrevista que es va fer a la sociolingüista Vanessa Bretxa a BTV; concretament parla d'un estudi que el CUSC-UB (Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació de la Universitat de Barcelona) està fent a Mataró. Minut 14 amb 50 segons. <www.btv.cat/alacarta/informatius/22124/> [Data de consulta: 22 de desembre del 2012].

Un dels factors que fan que la utilització del català a dins de les aules sigui tan elevada és el fet que tots els llibres de text –a excepció dels de les matèries en anglès i en castellà– són en català¹⁹.

Els llibres escolars, potser constitueixen l'àmbit en què el català gaudeix de més bona salut, ja que, gràcies a la immersió lingüística, totes les matèries del currículum de l'ensenyament obligatori i postobligatori estan editades en llibres en català. En aquest cas, les editorials, mogudes pel gran volum de negoci que genera l'ensenyament, s'han vist obligades a redactar tots els continguts curriculars en català, tant en format paper com en versió digital. Podem trobar qualsevol àmbit del coneixement – matemàtiques, física, química, història, filosofia, religió, educació per a la ciutadania, ciències naturals, etc.– escrit en català (McGraw Hill, Vicenç Vives, Barcanova, Teide, etc.).

6.2. El paper de la ràdio

La ràdio és el mitjà menys estès quant al consum cultural i de les tecnologies de la informació i de la comunicació (TIC), però té la peculiaritat que és on es registren els nivells més elevats de consum en català. Segons l'*Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO de Catalunya* (2008: 79) "el 54% dels estudiants escolta sobretot una emissora en català". I aquesta emissora és majoritàriament la cadena Flaixbac, i en menor mesura Flaix FM.

Pel que fa a l'alumnat de l'Institut Serra de Noet, aquesta dada es confirma, ja que en la seva totalitat escolta programes de ràdio en català. Si bé aquesta dada pot semblar excel·lent, cal relativitzar-la, ja que aquest mitjà és poc utilitzat per part de l'alumnat (només un 39%, és a dir, 19 dels 49 alumnes). A més, cal destacar que els programes que escolta l'alumnat són de caire musical i 30 dels 49 alumnes (un 62%) afirmen que les seves cançons preferides són en llengua anglesa.

¹⁹ Podem comprovar-ho entrant a la web de les editorials que publiquen material educatiu. Per exemple:

www.vicensvives.com/vvweb/view/pages/p01/load.php?id=713

www.barcanova.cat

www.mcgraw-hill.es/bcv/novedades_secundaria_catalan.php

[Data de consulta: 8 de desembre del 2012].

7. Principals punts febles (o debilitats) en la utilització del català

A partir dels resultats de l'enquesta realitzada a la comunitat educativa de la Secció d'Institut Serra de Noet, de Berga, detectem els següents punts febles pel que fa a la utilització del català.

7.1. Un exemple del lleure juvenil: la poca presència del català al cinema

La joventut dedica part del seu temps al lleure. És per això que a través de l'enquesta hem pretès que quedés reflectida alguna de les activitats que es realitzen en el temps lliure. Hem escollit el cinema, ja que tota la joventut hi accedeix d'una manera similar i és l'àmbit del lleure on hi ha menys presència del català.

Els resultats de l'enquesta revelen que les pel·lícules vistes en català al cinema estan en franca minoria: només 8 dels 49 alumnes manifesten que miren pel·lícules en català al cinema o internet (un 16%), mentre que la gran majoria, 40 dels 49 alumnes afirma que les veu en castellà (un 82%); i un dels 49 alumnes diu que les veu en anglès. A més, només un de cada quatre alumnes, aproximadament, recorda haver vist un pel·lícula en català al cinema en el darrer any.

El simple fet que el govern de Catalunya tingui una web dedicada al cinema²⁰ és una clara demostració que no vivim en un país normalitzat en aquest aspecte. El cinema, potser, és l'àmbit on el català hi és menys present, en termes relatius. Tot i que el juliol del 2010 es va promulgar la Llei 20/2010, del 7 de juliol, del Cinema, actualment, si hom fa una mirada a l'atzar per alguna sala de projecció de Catalunya, el més probable és que només es trobi cartelleres de pel·lícules doblades al castellà.

Abans d'entrar en vigor, al gener del 2011, el gremi d'exhibidors de Catalunya es va mostrar categòricament en contra, ja que la Llei del Cinema (2010: 45) establia que aquests havien "d'exhibir el 50% de projeccions de l'obra en versió en llengua catalana [...]"; a més, cal afegir que diversos partits polítics de l'arc parlamentari també es van mostrar en contra d'aquesta llei perquè segons el seu criteri vulnerava la constiució espanyola²¹.

Per veure com és la situació del cinema en els darrers anys ens podem fixar en les dades ofertes per la Plataforma per la Llengua (2010: 42), les quals verifiquen que és "el sector audiovisual on la llengua catalana té uns índex més baixos d'ús; l'any 2007,

²⁰ <www.gencat.cat/llengua/cartellera> [Data de consulta: 1 de novembre del 2012].

²¹ En concret el Partit Popular i Ciutadans
<www.naciodigital.cat/noticia/18825/pp/ciutadans/portaran/lei/cinema/al/defensor/poble>
[Data de consulta: 28 de novembre del 2012].

del total de projeccions als cinemes de Catalunya, només un 3% de les sessions de cinema van ser en català.”

Seguint amb d'altres exemples, podem trobar unes dades molt interessants a l'anuari estadístic de Catalunya de l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT); segons aquest ens públic, el 2006 hi va haver 77 pel·lícules doblades al català; el 2007, 92; el 2008, 98; el 2009, 78 i el 2010, 68²². Encara manquen dades a posteriori de l'entrada en vigor de la Llei del Cinema a nivell de tot Catalunya, però sí que en podem trobar a nivell de la ciutat de Barcelona. La Plataforma per la Llengua ha elaborat un estudi a partir de la recollida de dades que es van fer cada divendres del període de febrer a abril del 2012. En aquest estudi, la Plataforma per la Llengua (2012: 2) comenta que “durant aquests tres mesos, es van estrenar a Barcelona un total de 92 pel·lícules, de les quals 15 van ser en català (el 16,3% del total de pel·lícules)”.

També voldríem destacar el paper que hi juguen les sales de cinema, que amb la seva política de projeccions no ajuden gaire que l'ús del cinema en català augmenti. Gran part d'aquestes sales projecten majoritàriament les pel·lícules en versió catalana durant les sessions golfes, en comptes de fer-ho en sessions on l'audiència és potencialment major, com per exemple, les sessions de vespre i de nit. I una altra dada especialment significativa: segons la Plataforma per la Llengua (2012:11) les pel·lícules en versió castellana “es mantenen més temps en cartellera” que no pas en la versió en català.

Aquest panorama no ajuda gens a la normalització del català dins d'aquest àmbit; per tant el cinema en català no gaudeix de gaire bona salut.

7.2. El consum majoritari de televisió en castellà

La televisió és el mitjà de comunicació de masses per excel·lència. Tot i la irrupció d'internet durant els últims deu anys, la petita pantalla continua sent el mitjà que s'utilitza més per informar-se, veure pel·lícules, seguir l'activitat esportiva, etc. Cal tenir en compte que, si bé internet ja està present a la majoria de llars del món occidental, encara hi ha molta gent, sobretot el col·lectiu de les persones grans, que continua optant per la televisió per tal de saber què passa al món.

²² IDESCAT <www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=778>
[Data de consulta: 29 de desembre del 2012].

És per aquest motiu que considerem la televisió un mitjà a tenir molt en compte a l'hora de parlar de la vitalitat del català. Si bé és cert que pel que fa a la televisió pública de Catalunya la presència del català és unànime i ha jugat un paper cabdal pel que fa a la integració de persones nouvingudes i a la cohesió social, també és ben cert que la presència de la nostra llengua en els mitjans privats deixa molt a desitjar. Només cal veure que cap de les emissores de caràcter estatal (Telecinco, Antena 3, La Sexta, Cuatro, etc.) té espais on el català sigui la llengua de comunicació. En els darrers anys han sorgit tota una sèrie de canals privats d'àmbit local o regional que sí que tenen el català com a llengua de comunicació. A tall d'exemple podem destacar 8TV²³, Canal Català Central²⁴, Televisió de Berga²⁵, Televisió del Bages²⁶, etc. Però aquests canals tenen una audiència molt menor a la de les cadenes consolidades²⁷ de caràcter estatal citades més amunt; per tant, la presència del català a les televisions privades està per sota que la del castellà. D'aquesta manera s'expressa un estudi del Consell Social de la Llengua Catalana en les seves *Recomanacions al govern de la Generalitat de Catalunya pel que fa a polítiques de foment del català entre la joventut* (2009: 101): "Pel que fa a les [...] televisions a Catalunya podem dir en termes quantitius que hi ha moltes més [...] televisions en llengua catalana que en llengua castellana. Però no totes tenen les mateixes audiències [...] Cal que aquests mitjans facin la connexió adequada [...] afavorint una interacció on la llengua catalana sigui la preferent".

També cal tenir present una dada molt significativa sobre el consum de televisió dels joves a Catalunya: l'*Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO de Catalunya* (2008: 79) arriba a la conclusió que "només el 28,7% [del joves catalans] mira la televisió en català".

Pel que fa a l'institut analitzat, aquestes dades no són tan negatives, ja que 22 dels 49 alumnes (un 45%) afirma veure normalment TV3; aquest canal el segueix de prop Antena 3, amb un 29% (14 dels 49 alumnes). Ara bé, si sumem els percentatges de visió de les cadenes d'àmbit estatal, superen el consum de la cadena autonòmica. Per

²³ <www.8tv.cat> [Data de consulta: 1 de novembre del 2012]

²⁴ <www.canalcatala.com/0910web/1cobertura.htm> [Data de consulta: 1 de novembre del 2012]

²⁵ <www.tvbergueda.com> [Data de consulta: 1 de novembre del 2012]

²⁶ <es.wikipedia.org/wiki/Televisi%C3%B3_de_Manresa> [Data de consulta: 1 de novembre del 2012]

²⁷ Vegi's, per exemple, a l'IDESCAT, la diferència de *share* entre Telecinco i 8TV <www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=774> [data de consulta: 31 d'octubre del 2012]

tant, la majoria de l'alumnat declara que normalment veu canals de televisió en castellà.

7.3. La lenta consolidació del català a internet

L'enquesta reflecteix que el castellà és la llengua més usada per navegar per internet. 26 dels 49 alumnes la hi utilitzen (un 53%); tot i que només la separen 10 punts percentuals del català, utilitzat a internet per 21 dels 49 alumnes.

Si comparem aquestes dades amb les del cinema, hem d'afirmar que l'ús del català a internet està molt més normalitzat. Si posem en relació la presència del català a la xarxa amb el seu nombre de parlants, podem constatar que aquest té una gran presència a internet, tot i que aquesta presència no és suficient com per poder realitzar una cerca completa d'un tema concret només en català.

Això, ho podem comprovar si entrem a l'enciclopèdia virtual Viquipèdia (molt utilitzada entre l'alumnat). El fet que el català ocupi la 15a posició pel que fa al nombre d'articles publicats en aquesta enciclopèdia virtual ens pot fer pensar que és una llengua molt ben situada dins del context de la xarxa, i encara més si tenim en compte que la nostra llengua supera d'altres idiomes nacionals com el noruec, el txec, el romanès, el finès o l'hebreu. Però si ho comparem amb la situació del castellà, la realitat mostra que el català encara es troba lluny de l'equiparació amb la llengua veïna, en termes quantitius. El nombre d'articles publicats en la nostra llengua arriba als 385.547 (Viquipèdia²⁸), però en castellà n'hi ha 925.800 (ocupant la 7a posició). És a dir, gairebé hi ha el triple d'entrades en castellà que en català.

Ara bé, l'estudi d'una comunitat lingüística digital és molt més complex, ja que cal tenir en compte no només la quantitat d'articles o la seva qualitat, sinó també altres variables de caire sociolingüístic, educatiu, tecnològic, econòmic i demogràfic. És a dir, segons Pellejero, Sorolla i Nogué (2011: 46) "l'amplitud de la comunitat lingüística d'una llengua és cabdal per a explicar-ne la dimensió a la Viquipèdia, però no és suficient i ha de ser complementada amb altres variables de tipologia diferent".

²⁸ Viquipèdia

<http://meta.wikimedia.org/wiki/List_of_Wikipedias> [data de consulta: 10 d'octubre del 2012]

7.4. La inferioritat en l'ús de català al pati en relació a l'aula

El pati dels intituts i de les escoles és un gran indicador de l'ús del català fora de les aules. Si bé les lleis de política lingüística que s'han promulgat al llarg dels últims 30 anys estableixen que el català ha de ser la llengua vehicular de l'ensenyament, evidentment no diuen res de l'ús que se n'ha de fer un cop l'alumnat surt de l'aula. Els usos lingüístics dels joves varien segons si es troben a dins de l'aula o a fora el pati i en les *Recomanacions al govern de la Generalitat de Catalunya pel que fa a polítiques de foment del català entre la joventut* (2009: 57) s'hi pot llegir una frase sentenciadora: “quan es passa al pati, les pautes lingüístiques canvien”. És a dir, el pati és un bon termòmetre per mesurar l'ús del català en situacions informals i es constata que el percentatge d'alumnes que el fan servir baixa força respecte a l'ús que en fan a dins de l'aula. Aquest fenomen és força complex i no és dóna a tot arreu per igual: per una banda està força generalitzat a l'Àrea Metropolitana o a les grans ciutats de Catalunya; per l'altra, el català gaudeix de bona salut també a fora del pati en ciutats i pobles petits.

També s'ha analitzat l'evolució de l'ús del català al llarg del temps i s'ha comparat amb l'ús que se'n fa al carrer. En l'estudi *El model lingüístic escolar a Catalunya: balanç i reptes* (2004: 12) es fa una anàlisi detallada i es destaca que “si comparem la situació actual amb l'any 1900 [...] la resposta és òbvia: a començament de segle passat, els carrers i els patis de Catalunya eren pràcticament monolingües catalanòfons”²⁹. I s'afegeix que si comparem la situació actual amb la d'aquell moment “no sols hem perdut moltíssim lloc al pati, sinó també al carrer”. Aquesta afirmació ratifica el que hem anunciat més amunt: que les lleis de política lingüística no determinen què cal fer amb la llengua a fora de l'aula, sinó només a dins. És per això que l'estudi (2004: 15) conclou exhortant a les autoritats de la Generalitat perquè es “preguin seriosament” aquest fenomen “i comencin a treballar-hi de manera immediata”.

L'enquesta realitzada a l'institut de Berga corrobora el que hem dit abans: que el català gaudeix de bona salut també a fora del pati en ciutats i pobles petits. En el cas del nostre institut, que està situat en una ciutat petita del centre del Principat –Berga–, i un cop analitzades les enquestes, podem comprovar que 30 dels 49 alumnes (un 61%) declaren que utilitzen només el català per parlar amb els seus companys al pati. Si

²⁹ Els fluxos migratoris dels anys 60 van modificar d'una manera molt dràstica el paisatge lingüístic de Catalunya. Segons l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT), Catalunya va passar de tenir 2.891.000 habitants, l'any 1940, a tenir-ne 5.956.000, el 1981. <www.idescat.cat/dequavi/Dequavi?TC=444&V0=1&V1=1> [Data de consulta: 5 de novembre del 2012].

comparem aquestes dades amb les de l'ús del català a l'aula, en què 27 dels 49 alumnes (un 55%) manifestaven que utilitzaven només el català a l'aula, constatem que en el nostre centre s'inverteix la tendència del conjunt del territori, és a dir, el nombre d'alumnes que declaren parlar només en català al pati és superior al nombre d'alumnes que declaren parlar només en català a l'aula.

En el cas del professorat, l'ús del català al pati també és més elevat que a l'aula: 18 dels 22 professors (un 82%), al pati, utilitzen només el català, mentre que a l'aula en són 15 dels 22 els qui hi utilitzen només el català. Aquesta diferència de l'ús del català al pati respecte a l'aula, per part del professorat, és molt petita, i cal tenir en compte que es deu al fet que les matèries de llengua castellana i llengua anglesa s'imparteixen en les llengües respectives.

Vistos aquests resultats, cal fer una reflexió sobre el fet que els estudis que es fan sobre el conjunt del territori mostren sempre unes tendències que, com que són generals, poden obviar aquells comportaments que es donen en determinats contextos el pes dels quals té poca incidència en el resultat general. I aquest és el cas del nostre estudi, fet en un entorn particular on hi ha una forta presència del català, que queda reflectida en les pràctiques lingüístiques dels nois i de les noies en els centres educatius.

7.5. El desconeixement de les lleis que fomenten l'ús del català

Per últim, amb la realització de l'enquesta hem pretès esbrinar el coneixement que tenia la comunitat educativa del centre pel que fa a la normativa per fomentar l'ús del català. En aquest cas, la pregunta només es va realitzar al personal docent i al PAS, ja que l'alumnat –per raons òbvies– no la pot conèixer. El qüestionari revela unes dades molt rellevants: 15 dels 22 professors (un 68%) no coneixen aquells aspectes de les lleis de normalització lingüística, de política lingüística i d'educació destinats al foment de l'ús del català. Quant al personal d'administració i serveis, els dos membres que formen aquest col·lectiu desconeixen l'existència d'aquestes lleis.

8. Una amenaça a tenir en compte: el canvi de llengua o submissió lingüística

La submissió lingüística³⁰ –o canvi de llengua– és el fenomen pel qual quan es troben un parlant d'una llengua minoritària amb un d'una llengua majoritària, el primer canvia automàticament a la llengua del segon.

En l'anàlisi de les dades obtingudes de la nostra enquesta, observem que el canvi de llengua es produeix de manera generalitzada en els tres estaments que formen la comunitat educativa de la Secció d'Institut Serra de Noet: l'alumnat, el professorat i el personal d'administració i serveis (PAS).

El canvi de llengua és més habitual entre l'alumnat 28 dels 49 alumnes canvien de llengua si un company se'ls adreça en castellà. Pel que fa al professorat, cal posar atenció al fet que aquest col·lectiu canvia de llengua en funció del seu interlocutor i del lloc on es produeix la comunicació: a dins de l'aula, 4 dels 22 professors manifesten que canvien de llengua; al pati, són 5 els professors que diuen que canvien de llengua i en el cas de les reunions amb les famílies de l'alumnat, 13 professors reconeixen que canvien de llengua si la família s'expressa en castellà. Quant al PAS, cap de les dues persones d'aquest col·lectiu no canvia de llengua en la seva relació amb els alumnes, però totes dues ho fan, quan l'interlocutor és una família.

Amb aquestes dades, podem concloure que el comportament de l'alumnat, el del professorat i el del PAS és similar en el moment que es produeixen relacions entre iguals (adolescents amb adolescents, adults amb adults), les quals afavoreixen el canvi de llengua.

Aquest fenomen, per tant, no diferencia cultures, ni persones, ni sexes ni edats; i sobretot es dona a casa nostra. ¿Quantes vegades hem demanat una cosa en català i, en rebre la contesta en castellà, automàticament hem canviat de llengua? ¿O quantes vegades, quan algú ens ha demanat l'hora en castellà, li hem contestat directament en la seva llengua sense parar-nos a pensar si ens entendrien si els contestéssim en català?

En aquestes situacions rau la clau del problema de la submissió lingüística. Es tracta, doncs, d'una amenaça –perquè és una situació negativa, detectada en l'entorn– que pateix l'ús social del català i que atesa la seva importància li dedicarem aquest apartat.

³⁰ Vegi's l'article de Ferran Suay i Gemma Saginés (2004: 27-39)

8.1. Causes que el provoquen

8.1.1. La inèrcia històrica

Encara que en alguns àmbits es postuli que el castellà mai no ha estat una llengua d'imposició, l'evidència ens mostra que sí; i a part de ser una llengua imposada, també s'ha intentat anihilar el català al llarg de diferents períodes històrics³¹. Aquest fet ha deixat molt de pòsit al llarg de generacions de catalans, que han vist que la seva llengua materna deixava de tenir prestigi social i es convertia en una llengua de caràcter privat.

Tot i que actualment el català és una llengua que gaudeix de cert prestigi social i d'una legislació que presumptament la protegeix, contiuu sense tenir la condició de llengua prioritària i, alhora, els seus parlants generem un sentiment de manca d'autoestima³². Aquest terme psicològic s'analitza perfectament en el díptic editat per la Plataforma per la Llengua (2008: 5), el qual diu que “s'arriba als extrems que, intentant justificar aquesta manca d'autoestima, sovint es recorre a arguments verbals totalment ficticis i mancats de sentit, com ara pretendre que la llengua és només un instrument de comunicació o que parlant català deixem de ser universals i esdevenim tancats, quan purament el que estem fent és justament el contrari: discriminar-nos a nosaltres mateixos mostrant-nos extremadament *provincians* i discriminar el nostre interlocutor, privant-lo d'accedir al nostre àmbit cultural, posant la barrera més radical i severa perquè deixi de ser estranger a casa nostra: la llengua.”

8.1.2. Ser educat

Moltes persones, quan se'ls pregunta per què canvien de llengua generalment contesten que ho fan per “ser més educat”. Hem vist en les dades obtingudes de l'enquesta que el professorat i el PAS tendia més al canvi de llengua quan s'adreçaven a persones adultes (les famílies).

Ara bé, no només es tracta d'educació o cortesia, ja que per tal que es produeixi un acte de cortesia o de bona educació cal que sigui en les dues direccions; no és el cas d'un catalanoparlant que, “per educació”, canvia al castellà quan parla amb el seu interlocutor. Si l'acte de canviar de llengua també es produís en la persona castellanoparlant, sí que es produiria un acte de cortesia, però en la immensa majoria de casos, la persona castellanoparlant continuarà mantenint la seva llengua. En

³¹ Vegi's, per exemple, la nota número 4.

³² Vegi's l'article de Ferran Suay i Gemma Saginés (2004: 34-38).

aquest cas, el díptic de la Plataforma per la Llengua (2008: 5) constata que “el tòpic de canviar de llengua per *cortesía* prové d’uns codis de conducta imposats mitjançant un procés violent de canvi d’hàbits. En posteriors generacions, per imitació i nul plantejament de la situació, molts ciutadans l’han adoptat per costum.”

8.2. Iniciatives adreçades a solucionar aquesta amenaça

El problema de la submissió lingüística, doncs, és de caràcter psicològic i, com a tal, només es pot superar per la via de la conscienciació de cadascú de nosaltres. D’una banda, hi ha persones que, de manera individual, han exercit al llarg de la seva vida una actitud assertiva, és a dir, s’han proposat de mantenir-se fidels a la llengua catalana sigui quin sigui el context en què es troben. En d’altres paraules, “l’assertivitat lingüística és la capacitat d’exercir el nostre dret (legalment reconegut) de viure en català, sense deixar-nos manipular per les diverses formes de pressió d’un entorn que no hem dissenyat nosaltres, però també sense atacar les persones amb qui interactuem.” (Suay i Lerma, Sanginés Sáiz, 2004: 37).

Per altra banda, existeix una iniciativa social, i que ha rebut el suport de la Generalitat de Catalunya, que consisteix en la realització d’un curs que s’anomena Taller d’Espai Lingüístic Personal (TELP). Aquest taller s’imparteix des de diverses entitats de defensa de la llengua, com per exemple la Cordinadora d’Associacions per la Llengua Catalana (CAL) i la Plataforma per la Llengua. El taller és una “iniciativa adreçada a persones catalanoparlants (d’origen o d’adopció) amb cert nivell de consciència lingüística i que, recollint tècniques procedents de la teràpia conductual, ofereix recursos per tal de potenciar el grau de fidelitat lingüística i el benestar dels parlants, és a dir, fomentar l’assertivitat lingüística.” (Vila i Ros, 2007: 4-5).

9. Revisió de les hipòtesis a partir de les dades de l'enquesta

9.1. Hipòtesi principal

Les dades obtingudes a partir del buidatge de l'enquesta realitzada a la comunitat educativa de la Secció d'Institut Serra de Noet, de Berga, porten a respondre la pregunta inicial que plantejàvem en el punt 4.1. d'aquest treball: quina llengua s'utilitza més per part de la comunitat educativa de la Secció d'Institut Serra de Noet, de Berga? La resposta és, sense cap mena de dubte, el català, tal com avançàvem en la hipòtesi principal

Ara bé, en plantejar la pregunta principal, ja dèiem que sorgien una sèrie de preguntes secundàries, que ens traslladaven a situacions comunicatives concretes a partir de les quals hem elaborat les hipòtesis secundàries que a continuació confirmarem o refutarem.

La confirmació i la refutació de les hipòtesis sempre es fa a partir de la població enquestada en aquest treball. L'extrapolació dels resultats d'aquesta mostra al conjunt de la població requeriria un altre estudi d'àmbit més generalitzat.

9.2. Hipòtesis secundàries confirmades

A partir dels resultats de les preguntes 19 i 20 realitzades a l'alumnat, podem confirmar la 1a hipòtesi: els nois i les noies de l'institut que tenen com a única llengua familiar el castellà (o una altra que no sigui el català) també saben i parlen correctament el català.

La 3a hipòtesi afirma que els nois i noies utilitzen més el castellà que el català a l'hora d'escoltar música, navegar per internet, anar al cinema, veure la televisió i escoltar la ràdio. Aquesta hipòtesi queda confirmada parcialment, ja que per una banda, l'ús del castellà és més generalitzat en els àmbits del cinema, la televisió i internet; però, per altra banda, les emissores de ràdio més seguides pels joves són cadenes catalanes musicals, tot i que pel que fa a la música, l'enquesta ens ha revelat que 30 dels 49 alumnes (un 62%) afirmen que les seves cançons preferides són en llengua anglesa.

Segons la 4a hipòtesi, un percentatge elevat de l'alumnat que ha nascut a Catalunya, però la seva llengua familiar no és el català, s'intercomunica en català. Aquesta hipòtesi es confirma, ja que, segons la 4a pregunta realitzada a l'alumnat que reuneix aquests requisits (13 alumnes), 6 d'aquests han respost que parlen català amb els

seus companys que no parlen català a casa i 2 han respost que alternen català i castellà.

La 5a hipòtesi, segons la qual el professorat utilitza més el català per comunicar-se amb l'alumnat a dins de l'aula, es confirma, ja que 18 del 22 professors (un 82%) utilitzen majoritàriament el català per adreçar-se a l'alumnat. La resta del professorat imparteix classes de castellà o d'anglès. A més, l'alumnat declara que la totalitat del professorat utilitza el català a dins de classe.

La 7a hipòtesi queda confirmada a partir dels resultats de la pregunta 18 adreçada a l'alumnat: quan en un grup d'alumnes n'hi ha un que parla en castellà, 28 dels 49 alumnes afirmen que canvien de llengua, del català al castellà (un 57% dels casos).

La hipòtesi 8a estipula que el professorat canvia de llengua (del català al castellà) amb més facilitat al pati que a dins de l'aula. Analitzant les preguntes 3a i 4a realitzades a aquest col·lectiu, podem comprovar que 4 dels 22 professors canvien de llengua a dins de l'aula (un 18% dels casos); i a fora al pati 5 dels 22 professors canvien de llengua (un 23%). Per tant, aquesta hipòtesi queda confirmada.

Com hem comentat en el punt 8, 13 dels 22 professors (un 59%) canvien al castellà si les famílies se'ls adrecen en aquesta llengua. Per tant, la 9a hipòtesi també es confirma, ja que estipula que en les entrevistes tutor-família el tutor prioritza que hi hagi bona comunicació amb la família i, per tant, s'adopta el canvi de llengua al castellà sempre que faci falta.

En la 11a hipòtesi hem establert que la llengua escrita més utilitzada per a les comunicacions habituals del centre és el català. A partir dels resultats de la 7a pregunta adreçada al professorat, aquesta hipòtesi queda confirmada, ja que la totalitat del professorat utilitza el català per redactar notes, cartes, avisos, autoritzacions, comentaris, etc.

9.3. Hipòtesis secundàries refutades

La 2a hipòtesi, la qual establia que els castellanoparlants inicials s'identifiquen més amb el seu grup lingüístic que no pas els catalanoparlants inicials queda refutada, ja que si analitzem la 1a i la 3a pregunta adreçades a l'alumnat, podem comprovar que hi ha 7 alumnes que tenen el castellà com a llengua familiar, però només 2 d'ells afirmen sentir-se només castellans; en canvi, hi ha 29 alumnes que tenen el català com a

llengua familiar, dels quals només 27 se senten només catalans. Hem de concloure que el sentiment de pertinença a la seva comunitat lingüística és molt més elevat en el cas de l'alumnat que té el català com a llengua familiar.

La 6a hipòtesi estableix que el català s'utilitza més a dins l'aula que no pas al pati, tant per part del professorat com de l'alumnat. Aquesta hipòtesi es refuta en ambdós casos.

Pel que fa al professorat, les dades absolutes ens mostren que hi ha més professors que utilitzen el català al pati (18 professors) que a l'aula (15 professors). Aquesta diferència és molt petita, i es deu al fet que les matèries de llengua castellana i llengua anglesa s'imparteixen en les llengües respectives. Per tant, si descomptem els 3 professors que imparteixen aquestes matèries, el resultat és el mateix. Podem concloure, doncs, que la tendència del professorat del nostre centre és a fer el mateix ús del català a l'aula que al pati.

Quant a l'alumnat, també refutem la hipòtesi, ja que 30 dels 49 alumnes (un 61%) declaren que utilitzen només el català per parlar amb els seus companys al pati. Pel que fa a l'aula, 27 dels 49 alumnes (un 55%) manifesten que hi utilitzen només el català. Constatem, per tant, que hi ha més alumnes que afirmen que parlen només en català al pati que no pas els que declaren que parlen només en català a l'aula.

Finalment, la 10a hipòtesi, que establia que el personal del PAS adopta el canvi de llengua amb molta més facilitat que el professorat, queda refutada, ja que, si bé tot el personal del PAS canvia de llengua quan s'adreça a les famílies, en el cas de la relació lingüística amb l'alumnat es fa íntegrament en català, a diferència del que fa el professorat. (vegi's les preguntes 1a i 3a del PAS).

10. Conclusions

Després de fer un repàs a l'estat de la qüestió o marc teòric en el qual se situa l'objecte del nostre estudi i un cop analitzats els resultats de l'enquesta en forma de punts forts i febles pel que fa a la utilització del català, hem acceptat o refutat les hipòtesis de treball que ens havíem plantejat a l'inici d'aquest treball.

Cal remarcar que tant la confirmació o refutació de les hipòtesis com les conclusions d'aquest treball són producte de l'estudi de les dades obtingudes a través de les enquestes. Aquestes dades ens informen de la valoració que fan les persones enquestades (alumnat, professorat i PAS) del propi comportament; per tant, no s'ha treballat a partir de l'observació directa d'aquest comportament sinó a través de com la comunitat enquestada ha manifestat que es comporta.

També cal tenir en compte que s'ha fet l'estudi en una mostra molt petita i no representativa del conjunt de la població: per tant, les següents conclusions posen en relleu aquells aspectes que, de ser contrastats en un estudi més general, podrien constituir oportunitats i fortaleces que caldria seguir potenciant i amenaces i debilitats que caldria millorar.

A partir de tota aquesta informació, arribem a cinc grans conclusions:

1a) La principal **oportunitat** per al foment de l'ús social del català és el fet de comptar amb un marc legal favorable. Hem parlat de les tres lleis per fomentar l'ús de la llengua catalana en l'àmbit educatiu, que són la Llei de Normalització Lingüística de 1983 – amb el decret que l'acompanya–, la Llei de Política Lingüística de 1998 i la Llei d'Educació de 2009. D'aquesta legislació –el contingut de la qual no tot el professorat enquestat ha manifestat conèixer– en va derivar el marc d'immersió lingüística als centres educatius, que ha estat fonamental per a la cohesió social, ja que, per una banda, s'ha fomentat el principi de no segregació a les aules i, per una altra, la immersió ha permès que totes les generacions d'alumnes que han estudiat en el sistema educatiu públic del nostre país al llarg dels últims 30 anys tinguin un bon coneixement de la llengua catalana, independentment de la seva procedència. Prova d'això és que els nois i les noies de l'institut on hem fet l'estudi que tenen com a única llengua familiar el castellà (o una altra que no sigui el català) també saben i parlen correctament el català i que un percentatge elevat de l'alumnat que ha nascut a Catalunya, però la seva llengua familiar no és el català, s'intercomunica en català.

Tot i així, el model d'immersió lingüística sempre ha estat qüestionat³³ i la seva continuïtat no està garantida, sobretot arran dels últims atacs contra aquest model que ha rebut la Generalitat de Catalunya per part de les instàncies judicials espanyoles amb les recents sentències que el posen en qüestió.

2a) El sistema educatiu compta amb una gran **fortalesa**: l'alt ús del català a l'aula. En el treball de camp hem comprovat que, en el centre on hem fet l'estudi, gran part del professorat (18 dels 22 professors, un 82%) utilitza majoritàriament el català per adreçar-se a l'alumnat a dins de l'aula. Pel que fa a l'alumnat, l'ús del català a l'aula és generalitzat: 27 dels 49 alumnes (un 55%) utilitzen només el català a l'aula, 21 dels 49 alumnes (un 43%) hi utilitzen més el català que el castellà. Un dels factors que fan que la utilització del català a dins de les aules sigui tan elevada és el fet que tots els llibres de text i els materials digitals –a excepció dels de les matèries en anglès i en castellà– són en català³⁴.

3a) La principal **amenança** per a l'ús social del català és el fenomen del canvi de llengua, anomenat també submissió lingüística. Hem vist que aquest fenomen s'explica tant per la inèrcia històrica, com per la voluntat de ser educat o per aconseguir que hi hagi una bona comunicació.

Pel que fa al professorat del nostre centre, hem pogut comprovar en l'enquesta que aquest col·lectiu canvia de llengua (del català al castellà) amb més facilitat al pati que a dins de l'aula i que aquest canvi encara es fa més evident en les entrevistes tutor-família, en les quals 13 dels 22 professors (un 59%) canvien de llengua. El personal del PAS té una actitud similar, ja que les dues persones que formen aquest col·lectiu canvien de llengua quan s'adrecen a les famílies.

L'alumnat es comporta de manera semblant: quan en un grup d'alumnes n'hi ha un que parla en castellà 28 dels 49 alumnes afirmen que canvien de llengua al castellà (un 57% dels casos).

4a) El pati és un bon termòmetre per mesurar l'ús del català en situacions informals. Diversos estudis constaten que el percentatge d'alumnes que fan servir el català al pati baixa força respecte a l'ús que en fan a dins de l'aula. Aquest fenomen és força

³³ Vegi's l'apartat 2.1.1. Oportunitats (pàgina 6).

³⁴ Vegi's nota número 16.

complex i no és dóna a tot arreu per igual: per una banda, està força generalitzat a l'Àrea Metropolitana o a les grans ciutats de Catalunya; per l'altra, el català guadeix de bona salut també a fora del pati en ciutats i pobles petits. Per tant, el que és una **debilitat** per a una gran part del territori, no ho és en el centre educatiu on hem realitzat l'enquesta, a Berga, una petita capital de comarca de l'interior de Catalunya, ja que la tendència del professorat del nostre centre és a fer el mateix ús del català a l'aula que al pati, i fins i tot hi ha més alumnes que afirmen que parlen només en català al pati que no pas els que declaren que parlen només en català a l'aula.

5a) Per últim, els resultats de l'enquesta han confirmat que hi ha un conjunt de **debilitats** relacionades amb els hàbits diaris dels joves del centre on hem fet l'estudi. Es tracta de tres àmbits on el consum del català està en minoria: la televisió, el cinema i internet.

Pel que fa a la televisió, el qüestionari ens ha revelat que si sumem els percentatges de visió de les cadenes d'àmbit estatal, aquestes superen el consum de TV3. Per tant, podem concloure que l'alumnat veu majoritàriament canals de televisió en castellà.

Quant al cinema, la manca de presència del català és on es fa més evident: gairebé només una quarta part de l'alumnat recorda haver vist una pel·lícula en català al cinema en el darrer any.

En l'àmbit d'internet, el castellà és la llengua que la majoria dels alumnes (26 dels 49) utilitzen per navegar a través de la xarxa (un 53% dels casos), tot i que només la separen 10 punts percentuals del català, utilitzat a internet per 21 dels 49 alumnes.

No passa el mateix amb la ràdio. Les emissores de ràdio més seguides pels joves són en llengua catalana, tot i que com que es tracta d'emissores musicals, la llengua no hi juga un paper tan important, i a més l'enquesta també ens ha revelat que 30 dels 49 alumnes (un 62%) afirmen que les seves cançons preferides són en llengua anglesa.

11. Cloenda

Finalment, i abans de concloure aquest treball, resulta gairebé inevitable la formulació d'una nova pregunta: com podem augmentar l'ús social del català?

Podria semblar que per augmentar l'ús social del català només hauria de caldre legislar i aplicar el que s'ha legislat. Tot i que les lleis són el punt transcendental a partir del qual ens podem dotar dels instruments bàsics perquè el català augmenti quant al seu ús social, amb això no n'hi ha prou. Per augmentar l'ús social de la nostra llengua a partir només de la legislació caldria, com a mínim, tenir un estat al darrere que permetés complir i fer complir la llei; però en el nostre cas no només no disposem d'un estat que tingui com a prioritat la normalització social del català (perquè no tenim estat), sinó que, a més, en tenim un altre que hi va totalment en contra, ja sigui mitjançant campanyes promogudes a través dels poders fàctics, o bé a través de sentències contràries a la immersió lingüística dictades per tribunals d'excepció. En paraules de Bernat Joan (2002: 287), “per aconseguir que un procés de normalització lingüística sigui efectiu resulta necessària la independència nacional de la comunitat lingüística que parla la llengua que es vol normalitzar”.

El món educatiu és un esglaió fonamental per posar a la pràctica el que disposa la legislació lingüística i tal com ens indica Marina Solís (2011: 4) el paper del professorat ha d'estar “més a prop d'un *mediador social* que no pas d'un apòstol o un comissari”. L'educació –afegeix Solís (2011: 5)– ha de servir perquè el català sigui el vehicle “per a l'adquisició de coneixements de les altres àrees”, i no només perquè els llibres estiguin escrits en català.

Caldria afegir que el català també ha de ser el vehicle de comunicació tant a dins de l'aula com –molt important– a fora al pati, és a dir, cal que el professorat continuï implicant-se a fons en la tasca que l'alumnat prengui consciència que la nostra llengua també és útil per jugar i per treballar, i no només per llegir o estudiar.

Però amb la voluntat del professorat no n'hi ha prou; cal que des de les administracions s'enduguin nous programes per fomentar l'ús del català en aquells àmbits en què hem vist que encara tendeix a predominar el castellà.

Per exemple, pel que fa al pati, on majoritàriament es practica l'esport, el Pla Català de l'Esport a l'Escola de la Generalitat de Catalunya³⁵ podria marcar-se com a objectiu –a part d'incrementar la pràctica esportiva a les escoles en horari no lectiu– difondre la terminologia esportiva en català i fomentar-ne l'ús mentre es fa pràctica de l'esport.

Un altre àmbit en què cal fer més present el català és el cinema. En aquest sentit, també caldria desenvolupar programes per fomentar des dels centres educatius l'assistència dels joves a les sessions de cinema en català, per exemple, a l'estil dels programes que s'han implementat en el camp de les arts escèniques per part de l'Oficina de Difusió Artística de la Diputació de Barcelona.³⁶

Si no s'aconsegueix fer que el català sigui útil en tots els àmbits, correm el risc que, per part de l'alumnat, es vegi com una llengua poc funcional i de la qual es pot prescindir per desenvolupar-se en la societat.

³⁵ <<http://ves.cat/bWeZ>> [Data de consulta: 23 de desembre del 2012].

³⁶ <<http://www.diba.es/anemalteatre/>> [Data de consulta: 23 de desembre del 2012].

12. Bibliografia

- *Argumenta* [en línia]: “Unitat 3. Formular una hipòtesi”. Serveis lingüístics universitaris. UOC. [Data de consulta: 22 de setembre del 2012].
<http://wuster.uab.es/web_argumenta_obert/unit_03/tot_t03.html>

- Arnau, Joaquim (2004), *Sobre les competències en català i castellà dels escolars de Catalunya: una resposta a la polèmica sobre el decret d'hores de castellà* dins de “El model lingüístic escolar a Catalunya: balanç i reptes”. Llengua, Societat i Comunicació. [article en línia] (número 1). UB. [Data de consulta: 22 de setembre del 2012].
<http://www.ub.edu/cusc/revista/lsc/hemeroteca/numero1/lsc_actual.html>

- Balcells i González, Albert (coord.) 2006, *Història de Catalunya. Catalunya Contemporània*, Barcelona, L'Esfera de Llibres.

- Bonet, Laia (coord.) (2010), Informe jurídic sobre la sentència del Tribunal Constitucional que resol el recurs d'inconstitucionalitat contra l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, Generalitat de Catalunya. [en línia]. [Data de consulta: 29 d'octubre del 2012].

<http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/docs/2010/07/21/12/11/76d06239-427f-48da-a533-5cf2492b43ea.pdf>

- Consell Social de la Llengua Catalana (2009). *Recomanacions al govern de la Generalitat de Catalunya pel que fa a polítiques de foment del català entre la joventut* [article en línia]. Generalitat de Catalunya. Direcció General de Política Lingüística. [Data de consulta: Data de consulta: 10 d'octubre del 2012].
<<http://www20.gencat.cat/docs/Llengcat/Documents/SPL/Arxius/recomanacionsCSLC2009.pdf>>

- Coordinadora d'Associacions per la Llengua Catalana [en línia]. [Data de consulta 5 d'octubre del 2012]
<www.cal.cat/gui_som.aspx>

- Cortès-Colomé, Montserrat, Strubell Trueta, Miquel (coord.) (2011) *Resultats del model lingüístic escolar de Catalunya. L'evidència empírica*, Universitat Oberta de Catalunya, Barcelona. [en línia]. [Data de consulta: 5 de novembre del 2012].
<www.uoc.edu/portal/ca/catedra_multilinguisme/resources/documents/modelinguistic_escolar.pdf>

- Decret 362/1983, de 30 d'agost, sobre l'aplicació de la Llei 7/1983, de 18 d'abril *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 31 d'agost de 1983, número 359. [article en línia]. Generalitat de Catalunya. [Data de consulta: 22 de setembre del 2012].
<http://www20.gencat.cat/docs/Llengcat/Documents/Legislacio/Recull%20de%20normativa/Ensenyament/Arxius/en_decret362_1983.pdf>

- Direcció General de Política Lingüística (DGPL) [en línia] [Data de consulta 6 d'octubre del 2012]
<www20.gencat.cat/docs/Llengcat/Documents/Voluntariat/Arxius/Dades_VxL_2011.pdf>

- Estatut d'Autonomia de Catalunya (EAC) de 2006 [en línia]. Generalitat de Catalunya. [Data de consulta: 28 d'octubre del 2012].
<www.parlament.cat/porteso/estatut/eac_ca_20061116.pdf>

- Esteban, Jordi (2012). "Projecte Xerrem i enriquiment personal". *L'Escletxa* (núm. 26).

- Esteban, Jordi (2008). "Xerrem: Una nova eina per promoure l'ús social del català". *L'Escletxa* (núm. 17).

- Fons Esteve, Montserrat (2004), *Ensenyar a llegir i escriure i més hores de castellà. Com ho farem?* dins de "El model lingüístic escolar a Catalunya: balanç i reptes". Llengua, Societat i Comunicació. [article en línia] (número 1). UB. [Data de consulta: 22 de setembre del 2012].
<http://www.ub.edu/cusc/revista/lsc/hemeroteca/numero1/lsc_actual.html>

- Institut Català de les Empreses Culturals (2012), *Cultura – Videojocs 2012*, Barcelona.

- Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT), [en línia]. Generalitat de Catalunya. [Data de consulta: 22 de setembre del 2012 i 10 d'octubre del 2012, respectivament].
<www.idescat.cat/emex/?id=080229>
<www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=778>

- Joan i Marí, Bernat (2002). *Normalitat lingüística i llibertat nacional*. València: Editorial 3 i 4.

- Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 9 de gener de 1998, número 2553. Articles 20-21. [article en línia]. Generalitat de Catalunya. [Data de consulta: 22 de setembre del 2012].
<http://www20.gencat.cat/docs/Llengcat/Documents/Legislacio/Llei%20de%20politica%20linguistica/Arxius/lpl_cap3.pdf>

- Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 22 d'abril de 1983, número 322. Articles 14-15. [article en línia]. Generalitat de Catalunya. [Data de consulta: 22 de setembre del 2012].
http://www20.gencat.cat/docs/Llengcat/Documents/Legislacio/Llei%20de%20politica%20linguistica/Arxius/lnl_titol2.pdf>

- Llei 20/2010, del 7 de juliol, del Cinema, Publicacions del Parlament de Catalunya, Barcelona, novembre del 2010. [en línia]. [Data de consulta: 31 d'octubre del 2012].
<www.parlament.cat/activitat/cataleg/TL121.pdf>

- Pellejero, Borja; Sorolla, Natxo i Nogué, Marina (2011) "La dimensió de les llengües a la Wikipedia i la seua relació amb els elements socials", dins *Digitum*, UOC, Barcelona. [article en línia]. [Data de consulta: 7 de desembre del 2010].
<www.raco.cat/index.php/Digit/article/viewFile/245133/328336>

- Plataforma pel la Llengua. [en línia]. [Data de consulta: 5 d'octubre del 2012]
<www.plataforma-llengua.cat/nosaltres/qui_som>

- Plataforma per la Llengua (2008), "Què faig si...? Alguns suggeriments que poden ésser útils per afrontar situacions quotidianes pel que fa a l'ús del català", Barcelona. [en línia]. [Data de consulta: 1 de novembre del 2012].
<www.plataforma-llengua.cat/media/assets/1160/guia_quefaigsi.pdf>

- Plataforma per la Llengua (2010), *Estudi sobre les pràctiques i legislacions entorn de la llengua al cinema en diversos països europeus, Quebec i Catalunya*, Barcelona. [en línia]. [Data de consulta: 1 de novembre del 2012].

<www.plataforma-llengua.cat/media/assets/1538/Estudi_cinema_des09.pdf>

- Plataforma per la Llengua (2012), *Anàlisi de l'oferta de pel·lícules amb còpia en català als cinemes de Barcelona (febrer-abril 2012)*, Barcelona. [en línia]. [Data de consulta: 1 de novembre del 2012].

<www.plataforma-llengua.cat/media/assets/2985/Informe_cinema2012.pdf>

- Porta i Ribalta, Jordi (2005). *El català, o ara o mai!* Barcelona: Angle Editorial.

- Prats Cuevas, Joaquim, et alii (2008). *Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO de Catalunya* [article en línia]. Generalitat de Catalunya. [Data de consulta: 22 de setembre 2012].

<http://www20.gencat.cat/docs/Llengcat/Documents/Dades%20origen%20territori%20i%20poblacio/Altres/Arxius/estudi_alumnat_4tESO.pdf>

- Pujol, Jordi (2007). "Introducció". A: J. Arenas; M. Muset. *La immersió lingüística. Una acció de govern, un projecte compartit*. Barcelona: Centre d'Estudis Jordi Pujol.

- Romaguera, Àlex (2006). "Parelles lingüístiques: integració voluntària". *L'Escletxa* (núm. 11).

- Romaguera, Àlex (2009). "El català als aeroports: sense pista d'aterratge". *L'Escletxa* (núm. 22).

- Secretaria de Política Lingüística. *Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'Educació. Títol II. Del règim lingüístic del sistema educatiu de Catalunya, articles 9-18* [article en línia]. Generalitat de Catalunya. [Data de consulta: 10 d'octubre del 2012].

<www.gencat.cat/eadop/imatges/5422/09190005.pdf>

- Segarra, Marina (2006). "Tallers per fomentar l'ús social del català". *L'Escletxa* (núm. 12).

- Sentència del Tribunal Suprem (2012) [en línia]. [Data de consulta: 29 d'octubre del 2012]
<www.vozbcn.com/extras/pdf/20120626tsjc-infantil.pdf>

- Solís Obiols, Marina, (coord.). (2011). "El foment de la llengua catalana entre els joves (2006-2011): a l'institut i des del Govern". *Cercle XXI*. [article en línia]. (número 9). [Data de consulta: 22 de setembre del 2012].
<www.cercle21.cat/ca/butlleti/9/index.html>

- Suay i Lerma, F., Sanginés Saiz, G., (2004) "Un espai per als parlants d'una llengua", Societat Valenciana de Psicologia [en línia] [Data de consulta: 8 d'octubre del 2012].
<www6.gencat.cat/llengcat/liu/34_537.pdf>

- Universitat Oberta de Catalunya, Servei Lingüístic. Referències bibliogràfiques [en línia]. Barcelona: UOC, 2007. [Data de consulta: 10 d'octubre del 2012].
<http://www.uoc.edu/serveilinguistic/criteris/convencions/referencies_bib.html#criteris>

- Vila i Moreno, F. Xavier (coord.) (2004). "El model lingüístic escolar a Catalunya: balanç i reptes". *Llengua, Societat i Comunicació*. [article en línia] (número 1). UB. [Data de consulta: 22 de setembre del 2012].
<http://www.ub.edu/cusc/revista/lsc/hemeroteca/numero1/lsc_actual.html>

- Vila i Ros, David (2007), "El despertar del parlants" [en línia] [Data de consulta: 8 d'octubre del 2012].
<www6.gencat.cat/llengcat/liu/39_604.pdf>

- Web de llengua catalana de la Generalitat de Catalunya. [en línia]. Generalitat de Catalunya. [Data de consulta: 10 d'octubre del 2012].
<<http://www.gencat.cat/llengua>>

- Web de cinema de la Generalitat de Catalunya. [en línia]. Generalitat de Catalunya. [Data de consulta: 10 d'octubre del 2012]
<www.gencat.cat/llengua/cartellera>

- Viquipèdia. Dades dels articles publicats en totes les llengües. [en línia]. [Data de consulta: 10 d'octubre del 2012].
<http://meta.wikimedia.org/wiki/List_of_Wikipedias>